

ACZ (3245) *cn i pt*

cn (3115), *pt* (124)

a jasne.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

I. Spójnik (3115) :

1. Wskazuje na stosunek przyzwalający – chociaż, jakkolwiek, mimo że; etiam si Mącz; etiamsi, etsi, licet, quamquam, tametsi Cn (2986) :

A. Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe przyzwolenia (1262) :

a. W pozycji przed wypowiedzeniem nadrzędnym (624) : Acz perfoná nie pocźciwa/ Częłtokroć rádá pod nią bywa. *BierEz* E4v (2); kto wmię wierzy aczby vmarł będzie żyw *OpecŻyw* 67v; *PatKaz* III 126 (2); *BielŻyw* 53; Aczbych łącznął nierzękęć abymi dał *WróbŻołt* 49/12; áczem vřtáwicznie pořtáwion w przygodach rozlicznych [!] řnádnie zewřłfego będę przezeń wybáwion. *RejPs* 36v (3); Pořláeř duřę; acz zostało ciało Nam na tem mało *RejŁas w.* 46 (2); *RejRozpr* B2; Bo wiem acz mam řprawiedliwořcz zle mię řzczęćcie skaże *RejJóz* G6 (6); *RejRozm* 397 (2); Iuż hain iedno kxąęę [!] wyduę Acz řrogie nić fię niewřtyduę. *RejKup* b8v (10); *MurzNT* 233v; *GliczKsiąż* Nv; *LubPs* L2v; *RejWiz* 102 (3); *Leop Eph* 2/4; gdy chćieli [siewierscy książęta] do Krolá wnidź/ wrothny ich niepuřcił [...] Potym zgniewem poiecháli precz wdáli fię do Mořkwy/ ácz wrotny řćięt niechćieli ná thym przeřtáć. *BielKron* 397v (5); Acz mię gryzło Sumnienie [...] Bądź co bądź/ chćiałem zořtáć Pánem ná tym řwiećie *Prot* Bv (2); w ktorých książkách [Tigurinus] (iáko Polřkiego nie vmieiętny) ácz kilká żioł pochybił/ á kilká řeth niedołożyl: niewidzę áby řye zá the řzeć lat/ ktory Polak vczony obudził á iego chybę nápráwił. *SienLek* 194; Oycá widzieć żádařz/ áczbyř dłuęo żádař nieuyřrzyřz *HistRzym* 10; Vważyřz to řobie/ áczbyř [!] řie mořł do czáfu kęř náćieřzyć/ iefliżby to tobie zárownáło zá ty dáry [...] ktore řá wieczne *RejPos* 136v (8); mařz być pewien o Wierze [...] ktorą áczem ći wyřłzýy opifał/ co á iáka iefł/ ábo być ma/ tegoćiem nie dołożyl *BiałKat* 41 (3); *RejZwierc* 234v (4); *MycPrz* I C4v; *WierKróć* A3 (2); *BiałKaz* Bv; Acz mi řie w tym řprawowáć nie trzebá nikomu/ Powiem řam á práwdziwie o ich zacney řpráwie *PaprPan* Q3v; Acz był przeciw Řzymiánom záczáł wielkie boye/ Prętko s wřtydem pokináł przedřięwzyęćie řwoye. *PaprPan* X3v (9); *ModrzBaz* 43; *StryjKron* 26; *KlonŻal* B3v; *BielSen* 14; ACZ mię twa drógá/ miła/ bárzo boli/ Niechcę ćię trzymáć przeciw twoiýy woli *KochPieř* 7; Aczeř iefł [cerkwi] Pánu miła řwiatuř iefł niewdźięczna *ArtKanc* K11 (3); *PaprUp* D; *ActReg* 183 (3); Aczem nieęodny/ zbáw prořę z tey miáry/ Iákoř o řáłce řwey/ vřczyřł wiáry *GrabowSet* T; *SarnStat* 952; *CiekPotr* 27; *CzahTr* I4 (3); Acz to dobrym zowiećie/ wytrwam ia bez tego. *GořCast* 43 (7); *SkarKazSej* 663b.

Połączenia: »acz i«: Bo áczby y wychowáli/ řyny řwoie/ bez dziathek ie vczynię [Quod et si enutrierunt filios suos absque liberis eos faciam; A choćby wychowali syny swoje ... Wu] *Leop Ose* 9/12.

»acz jednak«: Acz jednak ma dobrą myřl nicz řie tym nie ruřzy *RejJóz* K.

»acz ... a« (14): Abowiem [...] řie myři złořćiwý/ ácz iuřz łuk řwoy ná ciąęnie á na řádzi řie na to áby onemu przeřzkodził [...] A w niwecz řie obráćiá ony pilnořći/ ktore bywáiá nářádzony *RejPs* 16; Acz wołáli wybáwyenya od Páná moyego/ A coř kyedy wyřłucháni nye byli od nyego *LubPs* E2 (2); Bo ácz oni káżdemu zdrowie obyecuiá/ A kiedy řie ochynie więć Bogá winuiá. *RejWiz* 61v

(2); Ale áczyby tho kto ták rzekł/ iż niektorzy powiedáią/ iż vczynki dobre nam málo pomágoią [!] do miłofierdzya Pánłkiego: a tu Pan powieda *RejPos* 193v (7); Bo ácz tho zową wyzwolonemi náukámi/ Grámmátikę/ Logikę/ Retorikę/ Muzikę/ Aritmetikę/ Geometrią/ y Aftronomią/ á łą to náuki powázne á trudne. *RejZwierc* 13v; *ActReg* 142.

»acz ... ale« (150): ácz łą tu gotowi/ Niektorzy dáć hołd Krolowi: Aleć ia tego nie rádźę *BierEz* F (3); *PatKaz I* 6v; *PatKaz II* 62v (2); bo acz potwyerdzenye nye yeft fzwyatófzcz potrzebna ale kto by yą wzgardzył yeft rzecz kaczerfka *PatKaz III* 137 (2); *GlabGad* P6; Acz ná yne przydą ftráchy przed frogiem i wodámi ále miefcá mieffkánia náłfego opliná łágodne rzeki vwefelajúce miáltá náłfe *RejPs* 69v (2); *RejRozpr* D3v (2); Acz będą ręcze prozne/ nie winney krwie iego Alem ímierci przyczýnca *RejJóz* A8 (3); *RejRozm* 402; Aczem zato niemáło dał Alecz mi njcz tego nie żał *RejKup* t7 (11); *KromRozm I* B3v (2); Drugye teź [prawa] acz łą dobre y wlfem ftanom pożyteczne/ ále nye wlfem czáfom fluzą. *KromRozm II* b (5); *KromRozm III* D3 (8); *Diar* 23; acz się zdobywamy na wymowki, ktoremi byśmy niewinność swą okazowali, ale to nic nie pomoże *DiarDop* 106 (2); Acz fie fwiáth náłádzi ná wiernego/ ále Pan zázwdy rozfzyrzy pociechy y ołiádlóści iego. *LubPs* H2v marg; Wierni ácz pokufzeni bywaią ále im to ná rádość wielką wychodzi. *LubPs* P3v marg (9); *GroicPorz* p; Acz mi to on fwiéty mąż teź był pirwey rozwiódł Ale iefzcze nie práwie do thegom fie dobodł *RejWiz* 96v (8); *OrzList* f4; Acz powagá y zacność/ zázwdy przy niey [Pilczy] ftałá/ Ale fzczeńcie zázýbłę/ czemuś przedlię miálá. *RejZwierc* 87b (3); *BibRadz Ios* arg; Krol [...] ácz iefzcze pomoc niebyłá Czechow/ Moráwczýkow/ ále tę potrzebę bacząc/ rużył fie z Budzyniá *BielKron* 306 (19); *SienLek* 18v; ácz był práwym człowiekiem ze krwie matki fwoiey [...] Ale s ftrony Bogá Oycá [...] tedy był práwy Syn Boży *RejAp* 13 (5); Słudzy/ ácz fie mścić onego chcieli/ ále [...] zániecháli wfzytkiego *GórnDworz* S8v [idem *WerGość* 251] (2); Pan ácz fie pokornie vkazał/ ále dofyc czynił ftanowi fwemu krolewfkiemu. *RejPos* 9v marg; Bo thám áczybys nie rad/ ále muśifz dofyc czynić powinności fwoiey. *RejPos* 253v (10); Cefarz ácz to baczył ále ták tego do czáfu zániechawał/ czekájąc ná czo ten czyha. *RejZwierc* 84 (6); *BielSpr* b3; *Strum* Q3 (2); *BiałKaz* D; *BudNT* p5; Acz bym tu miał był iefzcze o co pytác: ále iż noc náđchodzi/ tedy tego zániechác mułżę *CzechRozm* 10v (2); Gíges ácz był Sekretarz Cefárzá zacnego/ Ale táic nie vmiał namniey fłowá iego *PaprPan* Pv (4); *ModrzBaz* 42 (2); *SkarŻyw* 160 (2); Acz fie mężnie bronili ále przemożeni *StryjKron* 632 (3); *NiemObr* 64; *WerGość* 251 [idem *GórnDworz* 18v]; *PudłFr* 78; *ArtKanc* J6v; *ActReg* 142 (2); *Phil* P3; ábowiem ácz ty dobrze dziękiuefz; ále fie drugi nie buduię. *WujNT* 1. *Cor* 14/17; Ięzyk ácz máły członek/ ále wiela złęgo y dobrego może być przyczýną. *WujNT* Zzzzz (3); *SarnStat* 567, 827; Acz ciáło vmrze/ ále dułzá vmrzeć nie może *SkarKaz* 208a (2); *GrabPospR* L2.

»acz ... ali« (2); *ActReg* 86; Aczem przez czás niemály fráfunku záżywał/ Zal z fercá nie wychodził łzámim fie zálewał [...] Ali po długim czásie Cintius Złotwłofy [!] [...] wefele podniósł pod niebiofy. *SapEpit* A2.

»acz ... i«: Abowiem fwiátości łą iáko pewne cyrography obietnic Pánłkich [...] Thákże ácz nam Pan dał/ flowy fwemi pewną obietnicę fwą o miłofierdziu fwoim/ y dla lepfzey iefzcze pewności dał nam fwiáthości fwoie *RejZwierc* 196v.

»acz ... jednak; jenak« (57 : 1): ácz bych fie kiedy obładził od ciebie iáko owieczká zginęła iednák mię nierącz opuśczać *RejPs* 188v (2); *RejKup* Ov; *KromRozm I* M4; Iá aczem lám ielt potępiiony iednak was będę napomináł *MurzHist* Sv (2); Tákże też ácz Kryštus nawyłłłfym páłtyrzem á łprawcą kołcyoła łwego yełt/ yednák to yego zwirzchnoći nic nye wymuye *KromRozm III* M3 (4); Tatarzy także [...] acz niemałem podarzym od JKM bywają opatrywani, jednak się tego wstrzymać nie mogą, aby w państwach JKM wtargiwać nie mieli *Diar* 23 (2); *DiarDop* 117; ácz co baczę yednák tego nie dam po łobie znác ábych baczył *Mącz* 394d; *RejPos* 138; Tákowy był on Jawnogrzelnik/ który ácz nieśmiał oczu łwoich podnieć ku niebu iednák Pan Chrištus powiedział/ iż wyłzedł z Kościoła wiecey [!] vłprawiedliwiony niż Pháriřeus *KuczbKat* 360 (3); *WujJud* A4; *WujJudConf* 156; *CzechRozm* Av (2); *PapřPan* E3; *SkarŻyw* 580 (2); *StryjKron* 527; Iż ono [ożenienie]/ ácz należy o nim łtáránie rodzicom iáko y łynowi [...] iednák łam związek małżeńłtwá/ nákoniec ná łámym łynie zołłtáwa. *CzechEp* 168 marg (14); [*Strato*] obiecał im to/ że ácz mu niełzczeńście iákięš żony zayżrzáło/ iednák [...] chćiał z nimi w dobrę przyiáźni miełzkác. *KochWz* 137; *ActReg* 10 (3); Pychá z twoią hárdością/ áczby łię podniołłá/ Y nogi nád obłoki/ głowę wyłłzey wzniołłá/ Iednák łmiećiami będzie/ od onych rzeczóná *GrabowSet* D4v (2); *OrzJan* 110; Páweł y Bárnábáłz S. ktorzy ácz byli Apołłołmi y pełni Duchá S. iednák łię nie łpułzczáli ná rozumy łwoie *WujNT* 460 (5); Cygáni ácz łá Státutem wywołáni iednák ie przechowuią *SarnStat* 523 (3); *SkarKaz* 157a (2); Ná to [...] áczem łię do końcá Nie námyłłłł; ták iednák vczynię. *CiekPotr* C.

»acz ... lecz« (5): *RejKup* f7v; Acz będzie zły miał pyeczą ná łprawyedliwego/ A łrodze będzie zgrzytał zębami ná niego/ Lecz Pan pátrząc będzie fie śmiał z iego łprołności *LubPs* Kv (3); Bo ácz on [*czart*] o dobre bełpiecznie fie kułi/ Lecz gdy niechcą ku złemu/ márnie odpáć mułi. *RejWiz* 135.

»acz ... przedsię; przedsie; przecię« (21 : 3 : 3): *RejŁas* w. 60; [*Samarytanowie*] ácz byli vwyerzyli/ y okrczeni przez Philippá [...] przedłye nye wzięli duchá S. álıż Pyotr á Yan ápołłołowye do nich przyłzli *KromRozm III* I4 (2); Wczem podobni łá onym/ kthorzy ácz potrzebá im yełt wydác/ przedłię iż im žal/ nye smyeją *GliczKsiąż* M2v; [*Ociec syny*] áczby iuż łnadź ná pewny łtan yáki wydał/ przedłię łwey pilności o nich nye ma łkłádác. *GliczKsiąż* Q3 (8); *KwiatKsiąż* Cv; iż Pan/ ácz tám było wiele wyłłępných/ przedłię ogradza ochyła á nic nie włpomina wyłłępkow ich. *RejAp* 38 (2); *KuczbKat* 375 marg; *WujJudConf* 113; *MycPrz* I C4; *Strum* R2; Że acz pćzoły wiedzą Krolá łwego być bez żádlá/ przecię go niekáláią y owłzem óń się łtáráią *BiałKaz* M2; *CzechRozm* 48; *KochPs* 152 (2); y ácz im [*Jatwieżom*] Xiążę zábito Comata/ przedłię oni poty łię mężnie opieráli/ áż ich do iednego [...] Polacy zbili *StryjKron* 205; *OrzJan* 70; Chcemy tedy/ iż ácz gniéw náłz im będzie odpułzczón y kaźń/ przedłię zá złóđzieyłtwá y łzkody [...] niech będą powinni práwnie odpowiadác *SarnStat* 701 (2); *KmitaSpit* C3.

»acz ... wszakże; wszakoż; wszak« (102 : 17 : 2): *BierEz* P; przeto panna acz nyepotrzebouala włzakółz tą łzwyátołzcz przyala *PatKaz III* 139; *BielŻyw* 42; *GlabGad* A3; *KromRozm I* H[3]; *MurzHist* T4v (2); Acz fie też wyele złých przygod ná mye zgromadzáły [...] Włłakoż Pánye w tobye vłác nigdym nye przełłtáwał *LubPs* L2 (4); *SeklPieś* 19v; Przetoż miły łtárułzek ácz w rołpácź przychodźł/ Włłakoż fie tym przykłádem máłuczko ochłóđził. *HistLan* Cv (2); *Leop* 1.Cor 8 arg; *BibRadz* I 5; Pothym Cefarz Hiłzpany przypułłcił ku łturmu/ ácz ich wiele zbithe/ włłakże nieprełłtáli

łzturmować aż wzięli Dure *BielKron* 221v; Krol Polki Zygmunt Augufus acz mu Lothrowki Kus wyrządzili ci Liwlanci/ gdy Polła Litewkiego zabili/ wżakże sie za nie mocno zaftawił przeciw Moskiewkiemu Kniązu Iwánowi *BielKron* 437v (6); *BudBib* 2.Mach 4/27 (2); *CzechRozm* 1v; *PaprPan* T2v; *ModrzBaz* 86 (2); *Oczko* L3v; Obeyrzy fię na świętego Piotrá/ który acz fię Páná fwego záprzał: wżakże po grzechu głową wżytkiego kościoła y páłterzem zoftał. *SkarŻyw* 168; Acześ fyn fátánki wżakżeś dobrze rzekł *SkarŻyw* 532 (15); *StryjKron* 26 (3); *CzechEp* 225 (10); *KochSz* B3; *BielSjem* 30; *ArtKanc* Q8v (2); [przezvisko papieżnika] acz od haeretykow nie dawno zmyflone/ wżakże nie zdrożne ieft. *WujNT* 444 (8); ACz o przygodnym mężobójcy/ który fię ná dródze broni/ wysłzý ieft poftánowiono: wżakże nád to wftáwiamy *SarnStat* 610 (51); *VotSzl* A4.

»acz ... wżdy; wdy; wżdam« (13 : 1 : 1) : Aleć pies człowieku wierny/ Acz go bijeż wżdyć pokorny *BierEz* C4 (2); yfz [panna Maryja] acz yeft nyeueyfczyego poglouya wzdý rzeczniczka bycz może y yeft zawzdy náfz *PatKaz* I 9; *RejPs* 218v; *RejRozpr* H4v; *RejJóz* B6v; Ale dzis acz takowych ludzi/ tho yeft/ káplánow bárzo żyzno/ nye wyele wżdam myędzy nimi znaydzye takowych/ kthorzyby fię chutliwye obyerałi około fłużby Bożey. *GliczKsiąż* O5; *LubPs* R6v marg; Witemberczanie/ acz widzieli páná poimánego/ wżdy niechćieli miáltá otworzyć Cefarzowi *BielKron* 229v; *MycPrz* I A2; *ArtKanc* O14v; *GórnTroas* 37; Acżem fyn twoy/ wżdym fię z przeciwnym buntował. *GrabowSet* R4v (3).

»acz ... a jednak« (2): Piotr acz iefzcze niedobrze rozumiał fłowá onego [...] iefzcze też był niewiedział cudow iego [...] á iednák podniešiony ná wyfołk wiarę ná on głos opuścił wżytko *SkarŻyw* 596 (2).

»acz ... a przedsię« (2): *WujJudConf* 14v; Ktory acz był w Bożem kfztálcie/ To ieft/ miał wielką moc od Boga ku czynieniu cudow/ á przedsię z tey mocy nie z hárdział *BudNT* Kk3.

»acz ... a wszakoż; a wszakże; a wszako« (49 : 15 : 1): *PatKaz* I 16; *PatKaz* III 131; acz niebędziefs wyfluchán natychmiált a wśfakoż trwáy bez przeftania *OpecŻyw* 55 (2); Krol ye^o m. acz tego na przimierzv niemałch opyffano abi bily poflowie do Moskwi pana thwego przepuřczony, a wřhakosch dlia prozbi a żądania pana twego to vcziny *LibLeg* 10/64 (5); *RejPs* 109 (4); *ComCrac* 11 (5); *KromRozm* III Iv; *Diar* 27; A acz czáfem do wyczorá płáčzem fię zálewam A wśfakoż záfię s poránku wyelką rádość myewam. *LubPs* H (6); *RejWiz* A7 (2); Acz go już byli pożegnáli odpráwiwzy fwe rozmowy/ a wżakofz nie zárázem Abráhám odchodzi *BibRadz* I 9c marg; *OrzRozm* L4; *BielKron* 306; *KwiatKsiąż* M2 (4); *OrzQuin* S4v (2); Abowiem acz ieft bogow wiele á wżakofz nam Ieden iefth Bog. *SarnUzn* F8 (2); Plegi/ acz iefth rzecz lifowátym przyrodzona [...] á wżakże temu rátunek może być *SienLek* 78v; *HistRzym* 91v; Sákráment ábo fwiátość/ acz widomie fprawowány bywa/ á wżakofz duchownie á niewidomie ma być rozumiany. *RejPos* 95v (7); *RejZwierc* 17; Bo acz fą niektorzy heretykami/ á wżakże nie vczą iedno pod Páná Chriftułowý imieniem. *WujJud* 119 (3); *BudBib* I b4; *BudNT* Ii6; ACz w Mieście Wieluńskim przedtym Skład nie był: á wżakże iż ieft blifkie miálto gránicam Słáfkim/ y pilnie nas zá to prošilo wiele Pánów Rad náfzych tedy im Skład kupi wśfelákich dáć [...] rofkażemy *SarnStat* 983 (11).

»acz ... a wżdy; a wżdam« (12 : 1): Ten [*Epicurus*] acz fię [...] litterom nieuczył, á wżdy w nauce barzo biegły był *BielŻyw* 101; Czart dowodzi Iudařfē acz vmiał Wiarę/ a wżdy był Lotr *RejKup* z4v;

DiarDop 102; *LubPs* Y4v; *Leop Iac* 3/4; ludzie kroleństw Senega/ ácz máią Ryżu dofyć/ á wždy pfy iedzą. *BielKron* 452 (2); *RejPos* 248v (2); *RejZwierc* 132.

»acz ... ale jednak« (2): *WujJud* 33v; Acz Wiécá iuz wftaly indziéy, ále iednák Podláfzanie ie łobie zoftáwili *SarnStat* 241.

»acz ... ale przedsię (przedsie)« (3): Acz jm [czartowi i sumieniu] nieborak odpjerá! Ale przedfze nan wywierá! Czárth/ Sumnieniem/ dzywne fpruchy *RejKup* q4v; *RejAp* 3v; *ReszList* 155.

»acz ... ale wždy« (2): A czém ia nie prawdziwy pielgrzym/ ále wždy gofpody profzę prze Bog. *HistRzym* 37v; *RejPos* 320.

»acz ... jednak przedsię (przedsie, przecię)« (8): *KromRozm III* D3v (2); Wy zásię ácz nowym fortelem dla zgody wiele im pozwalacie/ iednák fie przedsię nigdy z práwymi Confessioniftámi nie zgodzicie. *WujJud* 11v; *CzechEp* 13; Acz Piát był niewinniefzy niżli wżyfcy Zydzi/ y fzuł wżelákich obyczáíow ktore iedno mogł wynáleść [...] áby był Chriftá Páná od fmierci wybáwił: iednák przecię ná wieki potępion ieft *WujNT* 121.

»acz ... jednak wždy«: że fłowo to/ ácz iefzcze wymowione nie było/ iednák wždy záwždy v Bogá być muśiáło *CzechEp* 257.

»acz ... lecz przedsie«: ácz czáfem ábyś pokarał ffáleńftwá mego od wroćieś fie ná chwilę odemnie [...] Lecz ia przed fie nieprzeftánę nigdy wołác máiąc nádzieię wmiłofierdziu twoiem *RejPs* 43.

»acz ... lecz wždy«: Acz dali Bog k dobremu lecz wždy rzecz wftydliwa Będąc zacnym człowiekiem kto więzienie miewa *RejJóz* I4.

»acz ... przedsie jednak«: Iána zá acz mu téz djabelftwo przyczytali [...] przed fie iednak mieli^o za świętfzego *MurzNT* 48v.

»acz ... tedy (teda) przedsię« (2): *LibMal* 1554/186; że Iefus pan ácz ták świętym á zacnym prorokiem był/ tedy przedsię ciáłem/ to ieft śmiertelnym człowiekiem był. *BudNT* Cv.

»acz ... tedy wždy«: á wżákże tych námienionych rzeczy/ ácz tułowów niemálfz/ tedy wždy fá włafności przyrodzenia ich *SienLek* T4.

»acz ... to jednak«: Aczem pewien że tę náfzę pracę lepiej potomni ofądzą [...] To jednák nie przeto mowię/ żebych ten przekład zá práwie dofkonály miał *BudNT* d2.

»acz ... wszakże jednak« (6) : *MurzHist* M4v; *CzechEp* 244 (2); *WujNT* 324 (2); Ia [...] áczem po té wżyfťkié Séymy w tym eláborował, wżákżem iednák do czegom godził, nie mógl vmierzyć. *SarnStat* 314.

»acz ... wszakże przedsię (przecię); wszakoż przedsię« (2 : 1): *CzechRozm* 225v; Acz Bog ktory klámác nie może/ obiecał był Páwłowi/ że miał przyść do Rzymu: wżákże przedfię Páweł wżyfťkich fpofobow ludzkich vżywał do te^o/ áby fam fiebie od nieprzyaciał y od niebeśpieczeńftwá obronił. *WujNT* 493 (2).

»acz ... wszakże wždy; wszakoż wždy« (2 : 2): Ten [*Anacharsis*] acz był wielki y vdatny w boiowaniu, wżakoż wżdi do Atten fie wezbrał, aby doktorfkie nauki przeuiedział *BielŻyw* 21; to [*obrzezanie*] ácz fie przed zakonem poczęło/ wżákże wždy zakonowi fłużyło y zakonne było *CzechRozm* 88 (2); *KochWr* 35.

»acz ... a jednak przedsie«: ná ktorých obu [*konciliach*] ácz nyetrzebá bylo nic vftáwyác ani zmyenkę czynić o teyto zwirzchności/ o ktorey ná on czás wåtpliwości áni zgody żadney nye było/ á yednák przedsfye w obu náyduyá fye znáki yey *KromRozm III P7v*.

»acz ... a wszakoż jednak; a wszakże jednak« (4 : 1): *LibLeg 7/103v*; ktory [*Dawid*] ácz téż dziwne przeffládowanie [...] wycierpiał: A wżákoż iednák nigdy nie przeftawał wyznawać imienia Pána Bogá fwoiego. *LubPs A5v*; *RejPos 130*; *RejZwierc 33*; *KlonFlis A2*.

»acz ... a wżdy przecię« (2): ácz mieli [*okoliczne państwa*] mężne ludzie y mieyfca mocne ku obronom/ á wżdy przecię fą poliedzone przes Othománfki rodzáy *MycPrz II B [3]v (2)*.

b. *W pozycji po wypowiedzeniu nadrzędnym (542)* : *PatKaz I 3v (3)*; *PatKaz III 88v (3)*; Iac fie Adrianie ciebie nieboię, aczes Cefarzem tego czáfu wftanowion *BielŻyw 134 (4)*; *GlabGad M7*; A nád iego wolá/ nieofiedzi fie wpokoiu naymoźnieyfły krol/ ácz by był niezliczonemi hufy oftąpiony *RejPs 48 (16)*; *RejRozpr E (4)*; Poydę k niemu acz my ftrach odeymie poftawę *RejJóz G2v*; Aż mi fie lzy rzuciły acz mi nicz do tego *RejJóz M4 (17)*; *RejRozm 396*; Tenćzi nigdy nie vcziecze Ac fię złemu kęż [!] od wleće *RejKup t2 (16)*; Nyeznać téż drugich pan Kryftus/ ácz fye fłowem yego ffczycą *KromRozm I [L3]v (13)*; Ktoby zaś był ieden z odrzuconych/ musibyc potępion/ acz by téż daleko mniéi grzechow popełnił. *MurzHist G4 (7)*; I także téż ftrzegli fię wżelkiego doctora/ któryby co kiedy okrom fłowa bożego nauczáł/ acz by go téż nie we wżyfkiem odftepowáł *MurzNT 81 (8)*; Menánder [...] o foby powyedał/ iz był od bogá dla zbáwyenya ludzi poflan Acz nye był *KromRozm II f3 (10)*; Abowim bikupom fámym należy pomocniki foby nye tylko ftáwić/ ále y obiráć: Acz tego práwá fwego częćć pofpólfwu poftąpili. *KromRozm III Kv*; Możebyć/ ácz ya tego nyebaczę. *KromRozm III L7 (13)*; Na to jeszcze nic nie mianowali, aczeście już od panow to podanie słyszeli. *Diar 41*; My [...] wycirpywaliśmy to skromnie [...]acz to nas boleśnie dolegało *Diar 85 (5)*; A mocarze fye ze wffád ná myę zgromádzili/ Acz nye baczę przyczyny przewinyenya fwego *LubPs O4*; On fwoy fwyęty przybytek [...] Opuścił ácz mu wdzyęcżne w nim myeífkánye było. *LubPs 1v*; Iz ieft Pan nye wkwáplivy w gniewie/ ácz go k nyemu pobudzamy. *LubPs X4v marg (23)*; *SeklPieś 20*; Iednego na to wiedzye/ drugiego ná owo/ Acz wżytko nie káždemu czáfem bywa zdrowo. *RejWiz 43v*; A fprawiedliwym fadem karze on káždego/ Acz iednego przepuści czáfem ná drugyego. *RejWiz 95v*; Bo tho ieft dziwna iftność/ ácz nie wiemy iáka *RejWiz 112v (23)*; *Leop Philipp 3/4*; *RejFig Ee3v (2)*; Bo fie ifcie na lewo/ nie kieruie nigdy/ Acz myfl czáfem pocźciwa/ nie da ćirpyeć krzywdy. *RejZwierc 57v*; Tákkęc my téż nędznicy/ nádobnie kwitniemy/ Acz wichrow wżędy dofyć/ ktorých fie boimy. *RejZwierc 127v (10)*; Abowiem ná on czás pofpólicie wżędy wykład Grecki był w wżywánium/ Acz y ná tym mieyfcu y ná inych [...] ieft nie włáfnie poftáwiony. *BibRadz I 28v marg (11)*; poftáł tedy poftá zá Cefarzem/ ácz był tego niepowinien czynić *BielKron 224*; Papież Lucius rad to vczynił/ ácz fám miał trudności w Rzymie *BielKron 356v (27)*; *GrzegRóżn L3v (4)*; był vczefnikiem praw wolnoścy y poftępów miáftá Rzimskiego acz [!] gdzie yndziew niźli w Rzymie miefzkał *Mącz 237c*; Szczire złoto którego nie vbywa ácz w ogień będzie włożone *Mącz 257a*; Závždy málpá málpá będzie/ ácz krolewskiego fceptrum álbo pálcata nábędzie. *Mącz 393c (7)*; á infzey wieze fobie zbudowác nie mogli/ ácz ná to y gárdlá fwe odważáli. *OrzQuin I4 (2)*; *Prot Cv (3)*; *SarnUzn Bv*; *SienLek 77*; A toć ieft ten máły czás iáko gi pífmá zowá/ ácz fie nam profto rozumiejącym bárzo długi widzi *RejAp*

62 (7); y vbiór dáie niepomálu znáć/ czo w kim wre/ ácz tho czáfem omyła *GórnDworz* L8v; Zárt tedy/ ábo kuńsztowna pośluga dwoiáka iefth (ácz z oľobná káždá ná wiele iefzcze części rozdzielić by mógł) *GórnDworz* S4 (21); Przetóž wżytko to [...] ieden Lan ieft/ ácz go nie wżędzie iednáko mierzą. *GrzepGeom* M3; nigdy nie mogę być weľoľ ácz mam wżego dobrego doľyc. *HistRzym* 53; ábowiem iuž thám iedná winnicá Páńľka/ iedná owczárnia á bárzo wdzięczna iego. Acz będą w niey kozy y owce. *RejPos* 144; IZ ten proľty wykład ľow Páńľkich/ od proľtych tež á nie vczonych ludzi ieft vczynion/ ácz ľie s ľtráchem kto o to pokuśić miał *RejPos* 156; Co ľie to wżytko iáwnie wypeľniľo zá cię o nędzniku/ áczęš tego nigdy godzien nie był *RejPos* 179; iz żaden nie vmrze kto weń wierzy/ ácz ná mály czás iáko ľmácznym ľnem záľnie *RejPos* 352v (48); tákże niegrzeľżyľ tym Ioátán/ ácz nie grzeci mówił *BialKat* 66; Wiárá tedy náľzá nieľáđzi się ná téy proľtéy powieśći ták bárzo/ ácz iéy potrzebuie *BialKat* 71 (7); *GrzegŚm* Av; Iuž ia wam w domu niechcę tey pracy zádawác [...] Acz ia wdzięcznie przyymuię to wáľze ľtáránie. *HistLan* C3v (7); czytamy/ iz niektorzy od Pána miľośierdzia doľtác niemogli/ ácz się o nie pilnie ľtáráli *KuczbKat* 200 (3); Anyoľ ľpytaľ onego puľtelnicá czoby to był zá czľowiek/ ácz o nim dobrze wiedziaľ. *RejZwierc* 175 (15); *BielSpr* 56 (2); Co ľie y w tey Cöfeľsiey ktorą Roku 1570. niektorzy zásię wydáli/ (ácz ná nie mnodzy miedzy nimi w Sędomierzu nie przyzwaľáli) [...] doľyc okázuie. *WujJud* A6v (9); *WujJudConf* 13v; ci ľą gľowy oycow mieľzkáięcych w Gewie/ ácz ie przeprowádzili do Mánácháthá. *BudBib* 1.Par 8/6; Aza odmieniľ narod (ktery) bogi ácz nie ľą bogowie? *BudBib* Ier 2/11 (14); *MycPrz* I C4v (3); *BialKaz* Iv; Co byľo iedno sľowo Hoľper/ to oni vczynili dwie Hos peri/ ácz ľię wyrozumienie nie odmieniľo. *BudNT* b4 (4); *StryjWjaz* A3; CHcieycieľz ľie tu przyľľuchác tych cnych ludzi ľpráwie/ Acz ięzyk moy nie powie ľnadž wżytkiego práwie. *Paprpán* B3 (9); Táľke y Auguľtus ktery y przyľľoľobionego ľyná niemiaľ dobrego/ ácz mu iy byľo wolno miedzy wżytkiemi obrác. *ModrzBaz* 47; Wľzem ludziom ieden Oćiec ácz go zániedbáli. *ModrzBaz* 56v (6); Krol á namieľtnik krolewľki wľadzą trzymáięc/ nie czynię [...] dwu krolow/ ále iednego w vrzędzie y páńľtwie/ ácz dwá ľą w oľobie. *SkarJedn* 57 (5); *KochOdpr* D3; *Oczko* 33v (3); *KochPs* 176; A poľtu w ktery m kto nic cály dzień nie ie/ niedopuśić inym/ ácz to ľam częľto czynię. *SkarŻyw* 571 (13); *ZapKościar* 8; piľaľ ľie tež [*Pelussa*] Wielkim Xiędzem Litewľkim/ acz nim nie byľ *StryjKron* 385; [*Witold*] Zbieraľ woľko cály rok/ ácz Krol y Krolowa/ Tego mu odradzáli *StryjKron* 507; Sámym Choynicom Miáľtu Krol winę odpuśić/ ácz wżyľcy rádzili z ziemią ich zrownác. *StryjKron* 647 (6); *CzechEp* 56; *NiemObr* 162 (2); *GórnRozm* C4v (2); *KlonŻal* A2 (3); *WerGośc* 242; *KochPieś* 52; WIém to/ iz mię miľuielz: ácz nie czuię w ľobie Téy godnośći/ przeczbych miaľ ták miľym być tobie. *PudľFr* 16 (2); ćiebie Pan twoy nie opuśić/ ácz ná cię vćilľk dopuśić *ArtKanc* 10v (3); *Paprup* E3v; *ZawJeft* 29; *ActReg* 29 (2); *GostGosp* 118 (2); *GostGospSieb* IVv (2); *GórnTroas* 43 (2); W płácžum tu ná świát przyľzedľ/ pokim nie znaľ ćiebie/ W płácžu y džiś wiek tráćę/ ácz cię wiem być w niebie *GrabowSet* E4; Chryľte IEzu [...] Chlebie/ co wľzech żywiľz ácz cię nie vbywa/ Cályś/ ácz ľáknący pokarm z ćiebie miewa. *GrabowSet* Q3V (21); *KochFrag* 22 (2); Bo tá m [...] ľľawné czynię gody/ Ná ktoré póyde/ áczem nie dwornéy vrody. *OstrEpit* A3; *KoľakSzczęśl* C; *RybGęśli* B4; Ten tedy [*Eli czyli Joachim*] iz byľ świekrem Ioľephowym/ przeto Ioľeph názwán ieft ľynem ábo zięćiem iego: ácz byľ rodzonym ľynem Iáľobowym. *WujNT* 204 (19); A toć byľa wľafna okkázia ták wielkiego podatku: Acz tež y w Prusięch woyná záčzynáľ

fię *SarnStat* 348 (2); *KROLE* Polkcie do ciebie niofę/ moźny Pánie/ Acź tvey ofobie fńadz to zá dar lichy ftanie. *KlonKr* Av (2); *KmitaSpit* C4v; *SkarKaz* 456 (4); *PowodPr* 64; *VotSzl* C2 (2); *CiekPotr* 65; By niebo vpásdź miáło/ nie zna cnotá fkázy/ Acz ma prócz licznych fzturmów nie policzné rázy. *GoslCast* 10 (4).

W szeregu: »acz ... acz«: Przeto gorá twoiá będzie y ten las [...] gdy wypędziłz Kánaána/ ácz ma wozy żelazne/ ácz mocny (y) íam. [*Quia mons erit tibi, quia filva est et succides eum et erunt tibi exitus eius, quia expelles Chenahanaeum, quanquam currus ferrei sunt ei, quanquam fortes sunt.*] *BudBib Ios* 17/18.

Połączenia: »acz i« (7): *KromRozm III* Q4v; *RejPos* 171; *GórnDworz* X4; áby mi to wolno było/ rzecz fwoię rofzyrzyć y obiásnić/ ácz y ná on czás mowiło fię [...] dofyć *NiemObr* 31; *WujNT* 212 (2); *SkarJedn* 131.

»acz jednak« (3): mufiál bych ie [*złych ludzi*] nędzniki názwać ácz iednák fą fpokolenia twego. *RejPs* 107; A ták moy miły fwiatku wczás fię żegnam s tobą/ Acź iednák poki poty tu mużę być s tobą *RejZwierc* 271; *WujJud* 113v.

»acz przedsię«: Iedno ty krotkie czáły tám ná pieczy mamy. Acz przedfię tych dofyć íeft co fię zá to máią/ Iz fwoie powinności ná wżytkim chowaią. *RejWiz* 181.

»ale ... acz«: rádził Pánowie Litewfcy áby [...] ále to Krolá nie rużyło/ ácz o tym cále dni pietnaście tráctowali. *StryjKron* 657.

»jednak ... acz« (2): *GlabGad* M3v; Iednákem ya nye zábaczył twych fprawyedliowości Aczem dla nich ták véirpyał wyele przeciwności *LubPs* bb6.

»lecz ... acz«: Liecz ich malo czo fą żywi Wydżę by niebyły krziwi. Acz moje wftawi mayą *RejKup* b5.

»przedsie ... acz« (2): *RejRozpr* F3v; á żaden włáfnego nic nye myał/ dawa znác/ iz przedfyę kto chćyál fwoye dźyżzał/ ácz tego nye íam vżywał. *KromRozm III* G7.

»wszakże ... acz« (3): *Strum* K4v; *SkarJedn* 159; wżákże to do fkutku nieprzyfzło/ ácz Papieź piíal do Arcybifkupá Gnezneńfkiego około tego *StryjKron* [341].

»wždy ... acz«: á me zátopione Oczy fą łzami: wždy myśl niezgwałcona/ Acz wżelka rádość rodzi żal trapiący. *GrabowSet* M4.

»jednak ... acz jednak«: Yednák oni w rádách fwoich w gnyew go pobudzáli/ Acz yednák zá złości fwoye karáni bywali. *LubPs* Y3v.

»a wszak acz«: A wżak acz íeżcze nie wiem iuż mię ftrach żeymuie [!] *RejJóz* G7.

»a wždy ... acz«: A wždy fię nam zówždy cięźfze widzyály fwięte poftánowienia twoie/ ácz fą nie rowno lżejfe á łácnieyfe niżli fwiátá tego. *RejPos* 235v.

»wszak jednak ... acz«: Wífák go [*złego człowieka*] yednák ftrácić nie chce ták práwie do wieká Acz wftawicznye złość yego tu karze z dáleka [!]. *LubPs* B6.

c. *Wtrącone w wypowiedzenie nadrzędne* (96) : *PatKaz I* 14; *PatKaz II* 72v; morze acz ífyębye rzeki uylewa nygdy fą nyeumnyeyfza *PatKaz III* 126 (2); Nierácż miły pánie zá rozniewányem twoiem: áczem ie fńadz flufńnie záfłużył ífácowác vczynkow moich *RejPs* 57; A miedzy wśfemi námoźnieyśfemi pomocniki ácz by przy mnie ítali iego obroná v mnie nábefpieczneyśfa íeft *RejPs*

173 (7); *RejJóz M*; Tén acz przedniem barzo wiye Kładze yakes Przivilege *RejKup aa7*; Włfyłcy cí/ ácz yeden w Rzymye/ drugi w Grecyey/ drudzy w Cyprze/ w Afryce [...] piłáli/ ná yedno fy zgdzáyá *KromRozm III Nv* (2); juź my acz maior pars in Republica [...] na ten czas ustępujemy *DiarDop 105*; ktorých przykładow ácz bych chcyał poruflýć/ ná tem myeyfcu zányechác muflę *GliczKsiąż B7*; Solon [...] powyedzyał/ iż nad cyę áczes thák yeft vbrány á w złotych flácyech ozdoby/ yeft yeden z Aten Tellus *GliczKsiąż Fv* (3); Iáko wierni/ ácz znáią vpor złých á niewiernych ludzi przeciw łoby/ nye máią fie dác odwodzić od wierney náuki Bożey. *LubPs bb marg*; Andronicus gdy przyflédł do Oniallá [...] ácz mu był podeyźrzánym námowił go że wyflédł z onego bešpiecznego miešcá *Leop 2. Mach 4/34*; IVdyth tá flawna páni [...] Acz nie práwie przyštało to było niewiešcie [...] Szlá do woyłká y Ńcięłá Hetmáná łrogiego. *RejZwierz 44*; Demetryus Fálereus zacny Mędrzec/ ácz Bogá prawdzíwego nie znał/ rádžił mu [*Ptolomeuszowi*]/ áby w Grecki ięzyk zakon Boży był przełozon *BibRadz I 2*; Attila [...] poiął żonę (acz miał innych wiele) corę krolá Báktryánłkiego z Aziey *BielKron 298v*; przetho iey [*krołowej węgierskiej*] do flwych namiothow nieđał chodzić [*Soliman*]/ áby flthanu flwego krolewłkiego/ ácz fie w nim dobrze záchowa/ omowá ludzká nienaruflzyłá, *BielKron 313* (4); *GrzegRóżn L3v*; Niechcę/ áczbym mógl/ Piłmá S. tu na Ńwiádecstwo vzyć *OrzQuin P4v*; *RejAp 64* (2); nákoniec vmyflil (acz fltanem rowna mu nie byłá) wziác [*Kammę*] zá żonę. *GórnDworz Y6*; á wflzákož kłiążę żywothá/ ácz był na czás Ńmierciá zwyciezon [!] dziš wiecznie kroluie żywy. *RejPos 109v*; A gdyž o tym wflzytki rozumy/ ácz były Duchem flwýetym nápełnione/ vfltály *RejPos 148v*; Słýžálá [...] y o tym Dawidzye y o tym Jopye/ iż oni/ ácz będąc miłofłniki Páńłkami/ iáko łrodze nárzekáli ná ty vpadki flwoie *RejPos 309v* (5); *RejPosWiecz² 94v*; y iáko ón który ácz vwierzył/ mówił *BiałKat 28v*; bo na Chrzćie ácz flye żaden element nieodmienia/ bywamy omywáni z gniewu Bożęgo *BiałKat 316* (4); ták tež y my/ ácz nas wiele ieft/ mocná tego Bołkiego Sákramentu zwiáflká/ weflpołek flpoieni y zwiáżáni bywamy *KuczbKat 165*; Prawdá ácz niechce wynorzýć fie muš *RejZwierz 216* (2); A te Pácierze (acz nieco flá rozne według Dioceliey) fltare Concilia y Oycowie vfltáwili. *WujJud 187* (2); *BudBib Is 34/12*; *BiałKaz L4*; O Homouflianiech lepak Epiphanius (acz y flam znimi trzymał) Ńwiadczy *BudNT b8v* (2); Bálduinus on zacny ácz był moźnym krolem/ Iuźby z nimi nie zrownał gdyby byli flpołem *PaprpPan N*; Zá to ia áczem profltak mogę ręczyć flmiele *PaprpPan S4* (11); oczymáchmy to ogláđáli/ częgo ini przed námi ácz bárzo prágnęli/ widziec nie mogli. *SkarJedn 270*; przez fltrwoźone vfy Litewłkie/ ácz go kilka flt Litwy gonił/ vbieżał. *StryjKron 406*; Jan Tarnowłki bramę Sumenłkiego Zamku/ ácz podiáł dwie ránie/ wyfliekł. *StryjKron 602 marg* (6); *NiemObr 148*; *KochFr 14*; Ia ácz flye chudo czuię/ rychléy tám przeftáne/ Gdźie więcý cnoty/ niźli pieniędzy záftáne *PudłFr 53*; *PaprpUp K2*; Ták człowiek/ ácz flę zdobi/ niźczeie tu włáŃnie. *GrabowSet Lv* (8); *KołakCathOkuń A2*; Ale iż niektorzy ináčzey tylko boiáźniá winy (acz flá drudzy/ kłórzy zá dobrá wolá od tego fie zátrzymawáią) niemogá byđz od tego powciągáni: dla tego chcemy *SarnStat 238* (3); Wól y ošiel/ ácz bydłó/ ználi Pána flwego *SiebRozmyšł G*; *KmitaSpit C3v*; *VotSzl B3*; *CiekPotr 64*; Do Włoch/ á nie do Troiey puflzczálz fie ták flmiele/ Gdzie/ ácz wezdrowiu doidzielz/ vżywiefz tám chwile. Kłopotu y fráfunku *PudłDydo B4* (2).

W szeregu: »acz ... acz«: O iákoż dziś tych Nykodemow [tzn. *ludzi bogatych i znakomitych*] wiele ná świcie/ ktorzy prze vrzędy swoie á doštoieństwá swoie/ ácz widzą szczyrą prawdę/ ácz widzą prąwą náukę Páńfką/ nie śmieją iey iáwnie á iálnie okázowác *RejPos* 152.

Połączenia: »acz i«: niemáły to pożytek przynieść może / iefli rodzicy o tych ktorzy są w Rzeczypospolitey przełożonymi [...] (ácz y ci dzis dáleko od powinności swych odstąpili [...]) wczćiwie trzymáią y mowią. *RejPos Wstaw* [41²].

»acz jednak«: Aczkolwiek báby ktore krzcić zwykły/ przygány niemáią/ iefliby czáfem przy bytności mężczyzny/ ktorzyby tey Świętości śprawowác nie vmiał/ (ácz iednák to wrzędowi męskiemu wláfniey należy) Krzeft śprawowáltv. *KuczbKat* 130.

»acz przedsię«: Dobrotliwy Pan [...] káfkáwie á miłóściwie mu [*pytajćemu*] tą powiełcią/ ácz iey on podobno przedię nie przyiał [...] odpowiedác raczy *RejPos* 210.

B. *W funkcji wskaźnika nawiązania z odcieniem przyzwolenia: nawiązuje do treści poprzedzającego wypowiedzenia, wprowadza dodatkowe objaśnienia, niekiedy zaczyna nowy okres – ale, chociaż, jednak, jednak przecież, wszak, zaś; tamen Modrz; autem, et, verum Vulg (1427) : zgodnye mouyá doctorouye yfz tedyfz [była Maryja poświęcona] kyedy duffá wlana wczyalo acz tu nyekády mayá pothwyerdzenye uporny zakonnyczy ktorzy są przeczyuyą zachouanyu od grzechu *PatKaz III* 95 (3); *RejLas* 63; *RejPs* 98; *RejRozpr* C3v; *RejJóz* G7v (5); *RejRozm* 402; *RejKup* c4 (8); *KromRozm I* E4v (2); *MurzHist* S2v; *KromRozm II* h2 (8); *KromRozm III* M2v (4); *DiarDop* 98; *BielKom* Av; Niedba iż przedał wolność/ przedał cnotę dużę/ Acz infzych przypádłości iefzcze mu nie rużę. *RejWiz* 174v (20); *Leop* B4v; *RejZwierz* 73b (4); náięli przeciwo wam Báláámá [...] ktorzy was miał przeklinać. Acz niechciał Pan Bog thwoy fłuchać Báláámá/ ále iego przeklinánie obrocił tobie w błogóśławienstwo *BibRadz Deut* 23/5; Wiele ieft przyczyn tákowych (ácz to głupiego nie ruży) ktore nam fłufzną drogę vkázuia *BielKron* 334v; Y mowią ták niektorzy (acz ich nie miánuię/ Abowiem ich niezdrowiu dużnemu folguię. *Prot* B2v (5); *RejAp* 36v; Kiedy by iáka Circe wfytki poddáne Cefárzá Tureckiego (ácz niewiem iáko the thám poddánemi zwác mamy/ ktorzy są w frogiey niewoli) przemieniła w źwirzethá nieme *Górndworz* Iiv; możeli tę rzecz kto/ (ácz podobno nie dziw/ bo człowiek iefth [*pan Ocieski*] dziwnie wymowny/ y mądry) trefniey powiedác/ iáko on. *Górndworz* Q5v (3); *RejPos* 221 v (7); *BiałKat* 168v marg; *HistLan* E4 (2); O Vniey iuz dawno by przez fen mowimy/ Iáko fie z niey wyplátác áni łami wiemy. Aczby fie drugiey ftronie o to fćarác więcey / Snadz przyfćtało *RejZwierz* 247 (7); *WujJud* 173v (2); Náđ (ony) trzydzieści sławnieyfzy (był) [*Bonajahu*] lecz do trzech nie przyfzedł/ ácz go poftánowił Dawid ráda swoim. [*et posuit eum David ad áuditum suum; i uczynił go sobie Dawid od ucha sekretarzem Wuj*] *BudBib* 2.Sam [2.Reg] 23/23; Chleb wymináią ácz nie wiecznie wyminániey wymináią go [*panis comminuetur, quia non in perpetuum trituro triturobit illum; PolAnt; ... Verum non in perpetuum ... Vulg.*] *BudBib Is* 28/28; Ale kto to przeliczy / iáko on [*tłumacz Krakowskich Biblij*] wiele ledá iáko á prawie mnichowfkie przekláda. Acz fię ia Leopolicie ták sławnemu człowiekowi więcey niż mnichowi dziwuię / że [...] tych [...] omyłek nieobaczył *BudNT* c3; Acz drudzy mowią żeby nas miłował [*krol wybierany*] żeśmy go s poyśzrodká fiebie wzięli/ śprawiedliwość by nam czynił będąc śpraw náfzych świádom. *MycPrz* II A3v; *CzechRozm* 228 (2); Y poczynił przed miáftem bárzo wielkie fćkody/ Acz fie potym zyednáli prze iákieś vgody. *PapPan**

Ggv (5); Acz ná tem nic [*Nihil tamen impediret*]/ choćiaby kázde trzy ofooby/ łádząc łwoie łudzi/ wzywály teź drugich trzech ofoob *ModrzBaz* 92v; Lecz co o łádziech náłzych žiem mowić mam/ ták rozumiem/ że kázdy zwas v łiebie rozmyłła. Acz niechcę mowić o onych [*Neque vero dicam de illis*] ktore w kázdem powiećie łpráwuia. *ModrzBaz* 138; *SkarJedn* 366 (4); *KochPs* 52; y z Cefarzem go poiednáł [sw. *Chryzostom*]. Acz potym w rychle zbuntowniki zginał. *SkarŻyw* 88 (10); A gdyby [...] Pąn ktory [...] chcial stichże poddanych łwych łzarwarkow iakich, nie powinni tego wczynić. Acz ieflize by pąn ich založel ie byđłem [...] tedy winni łzarwarkować. *ZapKości* 10v; nád ktorymi był Hetmánem Jan Polak rzeczony/ ácz Łátopiłzec łwiádczy iż Syná łwego Janá Albrichtá s tym łudem Krol był połłał *Strykron* 662 (4); *CzechEp* 209 (2); *NiemObr* 162 (5); *GórnRozm* C2; *KlonŻal* D4; *WerGość* 243 (2); *WerKaz* 292; *KochPieś* 67; Włzák iefli kiedy w niebie (áč nie tufzę) bęđdzieł/ O niebie/ nie o łwiećie/ Świętym tám zágęđzieł. *PudłFr* 38; *KochWr* 30; do Pana Hetmana teź Jém połłałem, oznaimuiąc iż kuniemu ciągniemy. Acz sam nowina przyszła ze iuź nieprzyjacieł [!] ten porazon przez Pana Hetmana *ActReg* 61 (5); *GostGosp* 132; *GórnTroas* 33; [*Chryste Jezu*] Chlebie/ co włzech żywił/ ácz cię nie vbywa *GrabowSet* O3v (2); *LatHar* 123; *KołakCath* C; Teraz idą trzy lifty iego [św. *Jana*]: Ieden powłzechny do włzech w obec (áč niektorzy z łtórych zową gi liftem do Párthow) á drugie [...] do niektorey pániey/ y do nieiákiego Gáiá *WujNT* 815 (19); [*Przykłady na spółgłoski*] cc Acc ia ieftem robaccek nie cclowiek [*ego autem vermīs et non homo; a jam jest robak a nie człowiek Wuj Ps 21/7*] *JanNkarGórn* G4; *SarnStat* 1272 (5); *SkarKaz* 242b (7); *VotSzl* D4 (3); *GostCast* 72 (3); *KlonWor* 69 (2).

Połączenia: »acz i« (10): *RejKup* m4v; *KromRozm II* d2; *KromRozm III* F4 (2); Acz y oczy me częłtokroć przedtym vltáwály [*Levavi oculos meos; Podnosiłem oczy moje Wuj Ps 120/1*] *LubPs* bb3; Drżymy przed tym złym łąłiádem Rzymłkim. Acz y dziś nie rozumiem kthorym łie práwem thák bárzo w nas wgroził. *RejZwierc* 187 (2); *SarnStat* 1002; *SkarŻyw* A3v; *WujNT* 870.

»acz jednak« (5): Wiele ich mowi dułfy moiey: niemać ten zbáwienia w Bogu łwoim. Acz ty jednák Pánie obrońcá á przyimićieł [!] moy [*Tu autem, Domine susceptor meus es; Ano ty Panie jesteś obrońca mój Wuj*] *Leop Ps* 3/4; *RejZwierz*[*Wirzb*] A4b; *WujJud* 226; *SarnStat* 791.

»acz przedsię, (przedsie, przecię)« (3): *RejWiz* 157v; y bęđę myłłil zá grzech moy. Acz przedłie nieprziáćiele moi żywiá [*Inimici autem mei vivunt; Lecz nieprzyjaciele moi żywiá Wuj*] y vtwierzeni łą ná mię *Leop Ps* 37/20; *WujNT* 267.

»acz więc« (2): Trzebá łtáteczney wiáry/ á mocney nádzyeie/ Bo więc z inych przypadkow/ łnádnie łie czárt łmieie. Acz więc to czyłty przyłmák/ gdy cnotá do tego *RejWiz* 171 (2).

a. *W połączeniach z dodatkowymi międzywypowiedzeniowymi przeciwstawnymi wskaźnikami zespolenia zapowiada uzupełnienie i uwydatnienie treści wprowadzonego wypowiedzenia przez wypowiedzenie przyłączone dodatkowym wskaźnikiem zespolenia; wprawdzie, wiadomo że ...; quidem, etsi Vulg (1216) :*

»acz ... a«: Dziwnieć nas wđdy ten łwiat łtroi Acz da vrodę bogacztwo Aczos iako w kłatkach ptałtwo Tego iedno wzywamy *RejJóz* C8.

»acz ... ale« (535): *BierEz* I4; *FalZioł* IV 30d; *GlabGad* G4; Acz rozmáite wodne możnołci podniołly łumne burzliwołci łwoie/ ále on łnádnie to vłkromić może wielmożnołciá łwoiá *RejPs*

138v (6); then acz łznim nyekradl alye dwu czeladnikow myal [...] ktore myal łtacz gdzie by łzie traffilo niczo pobrać *LibMal* 1543/69; Acz iest panu włzytko wolno Aleć nas tak skarał łmolno *RejJóz* B7v (7); *RejRozm* 393; *RejKup* i7v (3); *KromRozm I* G3; *KromRozm II* a3v (4); ácz yednego práwego bogá wyznawáya/ ále łye obłędliwym yákim obyczáyem á łpołobem w wyznawányu [...] łpráwuyá. *KromRozm III* A6v (9); Acz obrona od nieprzyjaciela postronnego jest potrzebna, ale potrzebniejsza od domowego. *Diar* 25 (6); *GliczKsiąż* Dv; *LubPs* R4v marg (5); *GroicPorz* 13 (4); *KrowObr* Av; Bo ácz koń cudne źwirzę kiedy byłtro kroćzy/ Ale gdy w piękney vđzdye ielzće buyniey łkoczy. *RejWiz* 8 (22); *OrzList* a4; Acz iuz łtárzy podełzli/ ále rołtá młodzi *RejZwierz* 86 (7); áczęście łię o tym łtáráli/ áleście czáfu po temu nie mieli. *BibRadz Philipp* 4/10 (7); Potkáli łie z nimi/ ácz nie rowno było Grekom w Poczet/ ále zacnołciá y mełtwem Troiány przedmdzili. *BielKron* 54v; Tego roku ácz był dobry vrodzay na żywność/ ále ognie y mory bárzo pánowáły *BielKron* 419v (21); *SarnUzn* H3v; *SienLek* 187; Bo ácz pod figurámi Duch łwięty [...] tu iá [prawdę] łwiátu oznáymowác raczy/ ále y łlepyby łie łam domácał co to zá figury *RejAp* BB6; ábowiem ácz małz moc máłá/ ále chowálz łłowá moie *RejAp* 38 (35); *GórnDworz* L6v (4); Klin [...] niema w łobie iedno dwa káty prołtę: bo ácz ma trzy káty/ ále ty trzy łá równé dwiemá prołtemá *GrzepGeom* E; *HistRzym* 25v (2); áczem wielkiesy pracey vzył á wielkiesy trudnołci v Oycá łwego/ álemći iuz przeiednáł ten márnny vpádek twoy *RejPos* 168 (105); *RejPosWiecz*² 92; *BielSat* D4; *BiałKat* 326 (4); *GrzegŚm* 64 (3); *HistLan* E3 (2); *KuczbKat* 405 (2); Bo ácz mi dał Bog syná/ ále ielzće niewiem iákiesy *RejZwierz* 13 (56); *KochMon* 26; przeto ácz y źli prawdziwie Ciáło iego [Chrystusa] przymuiá/ ále pożytkow Ciáłá iego [...] nieprzyimuiá. *WujJud* 258v (11); *BudBib* 2. *Mach* 7/9 (8); *MycPrz II* C4v (2); *BiałKaz* L2 (7); *BudNT* cv (6); Ja/ áczem odpowiedzieć chćiał/ ále bym podobno nie dokońcá temu łprołtác mogł/ a ták łiebie wolę łłuchác *CzechRozm* 83 (9); ACZ go częłciey záłtániefz przy czáłzy niź w polu/ Ale czymże łie báwić teraz zá pokoiu *Paprpán* I (27); *ModrzBaz* 66v (16); *SkarJedn* 97 (2); *Oczko* 34 (11); Bo zbáwiciel twoy/ ácz łię z obrzezánia wybáwił/ ále łię do Chrzłtu/ ktory y łam dla przykłádu twego przyáł/ obwiázáł *SkarŻyw* 3 (14); *CzechEp* 247 (4); *NiemObr* 62 (2); *KochDz* 105 (2); ACZ mu náurá wzrołtem niećo vkrzywdziłá/ Ale go záś rozumem y cnotá vczciłá. *PudłFr* 36; *ArtKanc* S8; Acz pole płonne máia/ ále łonká rodzi. *BielRozm* 31 [idem *BielSat* D4]; *Paprup* A4v (2); *ActReg* 59 (7); to włzytko ácz nieiáki kłtáłt pożytku w łobie ma/ ále łie bárzo včziwołci łprzećiwiá. *Phil* H4 (2); *GostGosp* 18 (2); *KochCzJan* A2v; *OrzJan* 37; *KołakSzczęł* B3v; Przyłym oznáymuię [łw. *Pawel*]/ iź ácz z wielką pracá/ ále teź z wielkim pożytkiem przepowiedáł. *WujNT* 626 (22); *JanNKar* C4v (3); Bo ácz iedná [łona w posagu] więcý wniolá, ále teź więcý wyniolá: Bo zá hoyniefzy połag, hoyniey mogły żyć *SarnStat* 1271 (11); *KmitaSpit* C4 (4); *SkarKaz* 241b (11); *CiekPotr* 28 (3); Aczmi łię z tego chlubić ták mniemám nie godzi [...] Ale prawdy powiedzieć mniemám że nie wáđzi *CzahTr* B4v (7); *SkarKazSej* 701a; *KlonFlis* E4v; *PudłDydo* A3.

»acz ... i: iáko ono pod łtárym Tełtámentem/ ácz Bog dał Krolá/ y to nie drzewiey áź gdy łie go vpornie náparli *CzechRozm* 251.

»acz ... jednak; jenak« (62 : 1): *KromRozm II* o (4); *Diar* 33; *LubPs* aa3v (2); *Leop* EEe4v; *UstPraw* E4v; Znáem iednego ktory ácz był czyłtym páchołkiem/ vdátnym/ gładkim/ obyczáynym/ meźnym/ yednáł w żádnym s tych przymiotow/ nie był ták ołobnym/ iźby łie ich było łilá nie

nálezło/ iemu rownych *GórnDworz* M7v (2); *KuczbKat* 115 (3); *WujJud* A3 (2); *CzechRozm* 67v (2); *KochPs* 20; ácz fię dłu° ociągał/ iednák potym fzedł *SkarŻyw* 308 (3); *Ruffacy* [...] ácz Litwie ná ten czas poddani byli/ jednák iákich tákich wolności vzywáli. *StryjKron* 385; *CzechEp* 157 (3); Który/ [*Jędrzej Bzicki*] ácz nie w máiętnym domu vrodzony/ Iednák zá dowcipem fwym [...] Był wziętym v wřzech ludzi *KochFr* 52; *GórnRozm* A2; *ReszHoz* 123; *PudłFr* 33; *ActReg* 8 (8); *Phil* P3; *GrabowSet* K (2); *OrzJan* 92 (4); Lecż iuż ácz wřtyd powiedżieć (iednák prawdę rzekřzy) Kto dżis z więřtřzym pożytkiem ten przyciáciel lepřzy. *RybGęřli* C3v (3); *WysKaz* 14; *SarnStat* 33 (3); Acz Chryřtus řam Ianá łobie poświęćił y oczyřcił [...] iednák to przez mátkę fwoię [...] vczynił. *SkarKaz* 579b (7); *VotSzl* Dv; *CiekPotr* B4v; Acz Celárze pobořni práwá ná heretyki vporne pífáli: iednák z wielką folgą y miłóřdřim to czynili. *SkarKazSej* 687b (2).

»acz ... jedno; jeno« (6 : 1): *LubPs* I2; *RejWiz* 111v; *DiarDop* 110; A řtąd powřtála rozmowá miedzy bráciá/ iż iuż on zwolennik nie miał nigdy vmrzeć. Acz Pan nie powiedřzał iżby vmrzeć nie miał/ iedno iż rzekł/ iż go ták chcę mieć áz zářię przydę *RejPos* 279 (3); *WŁofki* ięřyk ácz ieřt bliřřzy łácińřkięgo, y mowy łácińřkięy, ieno iż nákářony, y iuż pielceńřzy *JanNKar* C3v.

»acz ... lecz« (65): *RejRozpr* K4; Aczem ia nicz nie myřlił o tey řwey przygodzie Lecż widzę ta po ludzioch přywa nie po wodzie *RejJóz* I3 (3); *RejKup* g6; *LubPs* bb4v (2); Bo ácz Pan Bog rořkazał ábys ćził lekárzá/ Lecż ktory ieřt cnotliwy/ nie owego łgarzá. *RejWiz* 61 v (7); Bo ácz on [*Aleksander Wielki*] řzyroki řwiát/ możnoćiá pořiadał/ Lecż y ten [*Aleksander Sieniawski*] poiedzinkiem/ nie zle řzábłá wřadał. *RejZwierc* 79 (9); *RejAp* Ff5v; Acz teř bywály Tytuły/ W domu ięgo [*Mikołaja Reja*] y Inřuły/ Lecż to klenot řnadř zacnieřřzy Chowác řtan napocćiwięřřzy. *RejPos* 358 [*idem RejAp Ff5v*]; *HistLan* E2 (2); *RejZwierc* 210v (3); *WujJud* 142; *BudBib* A2; Acz řniwo mnogie/ lecz robotnikow máłó. [*Messis quidem multa, operarii autem pauci; Řniwo wprawdzie wielkie, ale robotników máłó Wuj*] *BudNT Matth* 9/37; *PaprPan* Q2 (3); *NiemObr* 121; *StryjKron* 537; *GórnRozm* L4; Y iam wřziął zá řwe/ ácz nie řtoię řkáłá [*jak Niobe*] Lecż mam kařń trwáłá. *WisznTr* 25; *PudłFr* 19 (2); *ZawJeřt* 19; *GrochKal* 9; Acz znam/ że twoiá tarcz mocna/ Lecż infřym/ nie mnie pomocna *GrabowSet* D4 (3); *NIC* mi o przeřřłé/ áczem dořnał ná řie trwogi/ Lecż teraz řnadřnie mogę vřieć miedzy bogi *OstrEpit* A4; *KolakSzcześl* C2v; Acz nie dawam [*chleba*] beř prace/ lecz komu pot z czołá Cęřty přynáł w me cřářy/ błoga mu řtodołá *RybGęřli* B4; *WujNT* 482; *VotSzl* C3; *CiekPotr* 3; *CzahTr* G4 (2); *GořlCast* 10; *PaxLiz* B3 (2); *KlonFlis* F4; *KlonWor* 76.

»acz ... przedřię; przedřie; przećię« (28 : 3 : 2): *RejKup* p2v (2); *MurzNT* 8v; *GliczKřięř* I2 (7); Ktory ácz ieřt młodych lat Ráció mu dzyęiá/ Przedřię cie nie záwiedzye řadną złá nádzyęiá *RejWiz* 32; *Leop* Nn; *RejZwierc* 49v; Bo ácz tych wiele dziwow oczřymá widzimy/ Máłó przed řię rozeřnáć co to ieřt vmiemy. *RejAp* AA5v; A tu zá tą pogánką ácz řie przycřyniáli Apořtołowie/ przed řię iey wiárá á iey pokorna prošbá wařnieřřza v Páná byłá. *RejPos* 76 (5); *BiałKat* 111; Ieřufow ácz byłó miedzy ludřmi niemáłó/ przedřie řadnego tym řpořobem iáko Páná Chriřtuřá [*tn. Zbawicielem*] niezvano. *KuczbKat* 25 marg (3); Acz řie y złemu pofortuni cřářem/ Przedřię zły tego vřywie z złym kwářem. *RejZwierc* 229 (2); *ModrzBaz* 1; ktory [*Bog*] ácz bárřo rořne ná řwiećie řtworřył rzeçy/ przećię ták to opářřzył/ iż [...] zgođá ieřt miedzy bárřo rzeçzámí rořnemi *GórnRozm* E2; *KochPieř*

22 (2); Którym ácz łtróże włáini zvciekáli/ Przedsię pśi wierni tárgác ich niedáli. *ZawJeft* 7; *OrzJan* 108; *JanNKar* A2v; *GosłCast* 72.

»acz ... wszakże; wszakoż; wszak« (266 :45 : 2): *OpecŻyw* 153v; *KlerPow* 4 (2); *FalZioł* IV 27d; *GlabGad* G4 (2); acz to pyerwey krol yeg^o m. na żądanie pana voyewodzyne czynyl wżakze y teras tam posla poslacz bedzie raczil *LibLeg* 11/49; *WróbŻołt* L7; *KromRozm I* I3v; Bo acz to wierzyć/ ieft gront wżyftkiégo wżakże trzeba na tem groncie co dobre^o wybudować *MurzHist* H3 (7); *MurzNT* 56 (4); *KromRozm II* r2; Aczem chodziel za pałzi wżhakze nyewyem yefly zanyolem albo skym ginśchym. *LibMal* 1554/190; *BielKom* G2v; A ácz znałz moy wyełki grzech człowyeká nędznego/ Włákże gi lam oczyścisz z miłofierdzia śwego. *LubPs* E3v (3); *GroicPorz* f3v (3); *Leop ZZzz* 2v (3); *UstPraw* K2v; ácz będzie pokaran ná nagrodzie ktorey fię łpodźiewał/ wżakoż żywotá pozbáwion nie będzie *BibRadz* II 93 *marg*; ácz nie wżytki [psalmy dawidowe] iego mieniá być/ wżákże więcey Dawidowych/ w ktorzyh Prooctwo łwoie vkazał *BielKron* 73v; Ci tho [lud z Sycery] acz [!] wody łotkiew nie máią/ wżákże bárzo łmáczną zbieráią z łitkow ktore łie w trąbkę ráno zwijáią/ thák iż będzie káždy pełen rofy *BielKron* 447v (32); *GrzegRóżn* K2; *Mącz* 45b; *RejAp* 190; *GórnDworz* X5; *RejPos* 198v; *BiałKat* 376; LAnd miáło w Niemcech ácz ieft nie owłzem przednieyłze/ Wżákże między inemi nie ieft polednieyłze. *HistLan* A2v (4); *KuczKat* 245 (13); *BielSpr* 61 (2); *WujJud* 203; *WujJudConf* 254v (2); *RejPosWstaw* 21a; Słowo Łácinłkie Tempora/ ácz dwie rzeczy znáczy/ to ieft/ y czały i kroni/ wżákże tu niemoże iedno łkronie znáczyć *BudBib* b2 (6); *Strum* D4; *BudNT* Gg3 (5); Ktorzy ácz ták łą ieden od drugiego oddzielni/ wżákże nie łą rozni/ áni też trzy Bogowie/ ále tylko/ ieden. *CzechRozm* 19v (21); *Paprpán* I4 (5); Ale ácz wżytkie gránice trzeba dobrze opátrzyć wżákże napilniey one/ ktore łą od łudzi wierze Chriřtułowej przeciwnych *ModrzBaz* 103 (11); *SkarJedn* 58 (3); *Oczko* 28v (5); ktory ácz wtym nie praw/ iłz vchá dawał chytrym złym łudziom: wżákże nieprawdą ich około náuki/ niczym fię nie pomazał *SkarŻyw* 389 (16); *StryjKron* 288 (2); ácz dołyć znácznie Stefan ś. łłowy łwoimi okázuie. wżákże nie rowno znáczniey łam Pan Iezus Chriřtus *CzechEp* 282 (15); *CzechEpPorz* x3v; *NiemObr* 40 (3); *GórnRozm* Fv; *KochSz* c; *ReszPrz* 24; *WerKaz* 292; *KochPieś* 52; *ArtKanc* N20v (2); *ActReg* 29; *KochCn* B4; *WyprPl* A4v; Acz przełoženi kościelni łą niedołskonáli; wżákże ie P. Chriřtus pořila: i przez nie/ iácykolwiek łą/ łwoy kościół łpráwuie *WujNT* 60; ácz dzień łądu Páńłskiego pewno będzie [...]: wżákże nie ták rychłó będzie *WujNT* 712 (64); y ácz [Walko] miecz y kálétę wrócił/ wżákże trzech łkótów niewrócił. Wálko łepak obwiniony/ ácz o miecz y o kálétę zna łie/ y powiáda iż to wrócił: wżákże przy/ áby miał oné trzy łkóty wżiąć. *SarnStat* 704 (30); Co [cielesnořć] ácz wżyftkim łtanom rzecz ieft łzkodliwa. Wżakoż ołobliwie tym ktorzy inłzymi rżádu y męłtwo záchowác chcą. *PowodPr* 70 (6); *SkarKaz* 81a; *VotSzl* A3 (2); *PudłDydo* A4.

»acz ... wżdy« (5): *BierEz* N3; bo acz nyemyely uyary łzwyerchnyey wżdy myely wnąthrzną wbołkym opátrzenyo [!] nadzyeyą mayącz *PatKaz III* 103v; *RejRozpr* H; bo ácz oná łiebie wybáwiłá/ tho wżdy oná vczyniłá dla chciwořci cielełney/ á iżeby łię zá mężá mieć mogłá. *HistRzym* 5; *RejZwierc* 217.

»acz ... a przedsię«: ktorzy ácz pátrzáli na iáwne á dziwne łpráwy Bołtwá iego łwiętego [...] á przedfię były zállepione oczy ich *RejPos* 208v.

»acz ... a wszakoż; a wszakże; a wszako; a wszak« (41 : 20 : 4 : 1): Y sftáło się iáko koń chciał/ Aleć wždy ná tym nie wygrał. Bo ácz ieleniá odpędził/ A wśákoż [!] się łam zniewolił *BierEz Ov; OpecŻyw* 182v; *PatKaz I* 16v (3); *PatKaz III* 136 (5); *LibLeg* 8/132v (3); ábowiem on ácz czáfem pokarze mnie/ á wśákoż nigdy do łmierci *RejPs* 173v (2); *KromRozm II* g4; *LubPs* E3; *DiarDop* 116; *RejWiz* 116; *BibRadz I* 278v *marg* (2); *KochSat* B4v; *KwiatKsiąż* Kv; *OrzQuin* C3v; *SienLek* 104 (5); *RejAp* 55v (3); Tákże téż Figurá którąm názwał Kwádratem długim/ która ácz wśytki cztery kąty ma prófté/ á wśákże wiefłza iest ná dłużą á niż ná łszerzą. *GrzepGeom* Fv; *RejPos* 57v (12); *HistLan* F5; *RejZwierc* 148 (5); *WujJud* 173 (4); *BiałKaz* C4v; *ModrzBaz* 129v (3); iż ten krzyż/ ácz iest łrogi y przykry á wśákże nie wiecznie trwáiący *WerKaz* 291; Acześ ty iest w Perłonách troiákim/ A wszákés w poftáci iednym BOgiem *ArtKanc* I10v; *WysKaz* S5; Elekcia Stárofty, ácz ná Królu należy, á wśákóz té włafności w łobie zámýka wedle práwá, ze ma bydz ośiádły, y pilny vrzędú. *SarnStat* 481 (4).

»acz ... a wždy; a wzdám« (5 : 1): acz yedną moczą bo wśytko [*Bog*] łtworzył a wždy uyátfłzą mocz w anyele bog ukazał yłz wkamyenyu *PatKaz III* 116v; *Leop Matth* 13/32; *RejPos* 114v (2); kthory [*Jagiello*] ácz był s Pogańłkiego rodzáiu wzięty k temu Tyran/ á wždy iáko był pożyteczny Koronie/ o tym ná łwym mieyfcu łtoiy. *MycPrz* II C2v; *CzechRozm* 127v.

»acz ... ale atoli«: acz było co czynic ztemi Raithary, ale atoli Pan Bog raczył dac zwycięstwo. *ActReg* 57.

»acz ... ale jednak; ale jenak« (21 : 2): *RejPs* 167v; Abowyem ácz to byli ludźye dobrzy/ prawdziwi y śwyęci/ ále yednáł ludźye *KromRozm II* c3v (2); *KromRozm III* 18v (3); *Diar* 65 (2); *BielKron* 361; *OrzQuin* D3; *RejPos* 75v (3); *WujJud* 127v (2); *WujJudConf* 84; *SkarŻyw* 245; *ArtKanc* P3v; *PapUp* G4; *ActReg* 165 (2); Bo ácz Polacy iednym łłowem to zową Práwo: ále yednáł łus iest, iákoby genus, á te drugie łą łpecies *SarnStat* 48 (2).

»acz ... ale przedsię; ale przedsie; ale przecie« (12 : 1 : 3): *KromRozm III* K; Acź łie máło kęs záfmi/ prze łłufzne przyczynny/ Ale przedłię po chwili znowu iáko iny. *RejWiz* 115v; Acź nam iedná Jáłkołká/ Wiołny nie vczyni/ Ale przedłię łzczebiece/ by pomogli ini. *RejZwierc* 57v; *RejAp* 143v (4); *RejPos* 133v (2); *Strum* K3v; *ModrzBaz* 105v (2); *KochProp* 14; *ActReg* 42; *WujNT* 439 *marg* (2).

»acz ... ale wszak; ale wszakoż« (3 : 1): *RejKup* m7v (2); *RejWiz* 135v; Acź łie ich wiele o to pokułza [*o psowanie prawdy*] y dził/ ále wśák wiemy iákie łą połwarki v nich *RejPos* 231 v.

»acz ... ale wždy; ale wzdám« (18 : 1): *RejPs* 184; *RejRozpr* B3v; Y wślyscy łi/ ácz vczeni káplani y bífkupi/ ále wždy ludźye byli/ omylic łye mogli. *KromRozm II* r; *KromRozm III* D5 (2); *GliczKsiąż* D5; Acź złęgo y dobrego połpołu thám niołą. Ale wždy od dobrych zli łą rozney nádzyeie *RejWiz* 102v (2); *RejAp* AA6; *HistRzym* 22; *RejPos* 148v (4); *BielSat* H2v; *RejZwierc* 18v (2); Acź to iest niepodobna/ żebył wśytki pámiętfác miał/ ále wždy wiele ich pámiętfam *CzechRozm* 68v (2).

»acz ... ale zasię«: ktrych [*brodaców*] moc ácz mnieyłza/ Ale záfł rádá ich we wśyłtkim głównieyłza. *KmitaSpit* Bv.

»acz ... jednak przedsię« (3): Y v nas Połty ácz łą rołkazáne od Kościołá/ yednáł przedłię nie z przymufzenia/ ále z łhući [...] łpráwówáne bywáią. *WujJud* 191v (3); *CzechEp* 333 (2).

»acz ... lecz przedsię; lecz przedsie« (3 : 1): *RejRozpr* D2; *RejWiz* 76v; Nie o tychci tu Ian ś. mowi ktorzy ácz żywotá pobożnego do śmierci nie wiodą/ lecz przedsie wiary nieodstępuią *WujJud* 139; *WisznTr* 15.

»acz ... lecz wždy«: Bo ácz żądny wto niełuczy Iáko święte pińmo vczy [...] Lecz lie wždy tym ćiesz nieboże Práva wiárá wiele może *RejRozpr* A4v.

»acz ... przedsię jednak; przedsie jednak« (3 : 1): *MurzNT* 96; *Leop Luc* 11/8; Aczem był nie vczony przedliem iednák czytał *RejZwierc* 240v; *Oczko* 21v.

»acz ... przedsie wždy«: A Sumnienie acz mjłczało Prżethfie wždy głową kywało *RejKup* q2v.

»acz ... tedy wždy«: [*Delfin*] Acz głófu nie ma/ thedy wždy ma łkanie *FalZioł* IV 33c.

»acz ... wszakoż jednak; wszakże jednak« (3 : 1): A ácz gnyew twoy miły Pánye yeft ták popędliwy Wífákoż yednák nye długo trwa *LubPs* H (2); *HistLan* Dv; *SkarŻyw* 68.

»acz ... wszakże przecię« (3): Ale ácz wżytkie pokármy fą czyfte/ wżákże przecię grzelzy ten ktory ich z zgorńzeniem pożywa *WujNT* 744 (3).

»acz ... a wszakoż jednak; a wszakże jednak« (2 : 2): Acz lie mu náczás trefi niewczáfow niemáło áwífákże prędko iednák tych pilen pan ktorzy przeń bywáią ná myśliach vdręczeni *RejPs* 50; *DiarDop* 116; *LubPs* cc6v; *OrzQuin* Aa2.

»acz ... jednak ato wždy«: Teraz acz sieła Pomow się stało zaktoremi podobno te moje wskazanie mogło by się zdac importunius. Iednak ato wždy im zatym zaiazdem oglądasz y postanowisz [...] toswoie Starostwo. *ActReg* 93.

»acz ... acz ... ale« (4): *RejPos* 2 (2); A ty áczęś nie Hetmánem/ ácz woyfká żadnego nie wiedziefz/ ále małz záwždy burdę s przyrodzeniem fwym z omylnym fwiátem tym *RejZwierc* 149v (2).

»acz ... acz ... ale przecię«: Aczeń ty iest ániól/ ácz mi wielkie pofelstwo przynośifz: ále fię mnie przecię mężá znác nie godzi. *WujNT* 194.

»acz ... acz ... ale wždy«: [*každy wrzód*] ktory ná tym mieyfczu będzie gdzie go oczy nie widáią/ ácz boli/ ácz gi káždy czuie/ ále wždy nie ták brzydki iest [...] iáko ten czo vftáwicznie nań oczy pátrzą. *RejZwierc* 267.

»acz ... acz przedsię ... ale«: A ták ácz będą iákoby krolowie/ ácz przedlię będą przełożonymi nád krolełtwy fwemi/ ále włáfnie ie może miánowác iákoby krolowie gdyż lie poddádzą pod posłufzeńftwo beftiey tey. *RejAp* 144v.

»acz jednak ... ale« (3): WOłófzyn to chłop íprofný/ ácz lie iednák bije/ Ale kiedy nam przykro/ też do lálá myie. *RejZwierc* 242v (2); *StryjKron* 288.

»acz lepak ... wszakże« (2): Acz fię lepak do tego znam/ że ze mnie [...] máłą pomoc y rátnk Rzeczpóspolita mieć może/ wżákże nie mogę sie zátrzymác/ ábym iey [...] niewsługował. *ModrzBaz* 1v (2).

»acz przedsię ... ale« (4): *RejKup* bb2v; *RejWiz* 145; Acz fye to przedsię tráfia/ kiedy [...] ále to rzadko bywa *Strum* O3; *ModrzBaz* 20.

»acz więc ... ale« (6): *RejJóz* G8v; *RejWiz* 183v (3); *HistLan* F5v; Acz więc drudzy bywáią też krotkiew pámięci Ale więczey z muńzenia á pewnie nie s chęci. *RejZwierc* 241.

»acz więc ... jednak«: po łzkodzie Polak mądry. Co ácz więc pozno bywa [...] Iednak [...] przeto życzyłbym tego bráciey łwey y łobie ábyłmy fię kiedykolwiek obaczyli *VotSzl* B2v.

»acz więc ... wszakoż«: Acz więc źli vbogich rády zátłumyáyą włłędzye Włłákoż Pan Bog nye opuści tu nigdy wiernego *LubPs* D2.

»acz przedsię ... lecz jednak«: Acz to przedfię rozna rzecz ieft od przyrodzenia/ Lecz jednak y to przedfię godno ieft baczenia. *RejWiz* 120v.

»acz tedy ... wszakże przecię«: Aczem tedy Lácińłkiego textu połpolitego [...] w tym przekłádaniu włędzy násládował; włzákzem przecię [...] y z Graeckiego textu [...] przełóżył *WujNT* 15.

»acz więc ... ale przecię«: Azaż niewiećie/ iż ci ktorzy w zawod biegáią/ ácz więc włzyscy biezą/ ále przecię ieden zakłád bierze? *WujNT* 1. *Cor* 9/24.

»acz jednak przedsię ... ale wždy«: Acz iednak przedfię s czálem wyroście s korzeniá/ Ale lie wždy pryłtucze w niey złego nálenia *RejWiz* 79v.

C. W obrębie jednego wypowiedzenia wprowadza dodatkowe składniki najczęściej przydawkę lub okolicznik; chociaż, nawet (297) : Gołpodyni ácz z ciężkością/ Ołtáwiłá one [psicę] gościá *BierEz* M3; *OpecŻyw* 32; *PatKaz* I 7v; Czo też ludzym byua dano acz rzatko poprauey a uyerney pokucze *PatKaz* III 94v (4); *GlabGad* L2; *MiechGlab* nlb 2; *LibLeg* 8/133 (3); A ták zewłład ogárnał mię przełtrách/ ácz wniewinnołci moiey ták iż czálem zádrzy we mnie łerce moię *RejPs* 81v (10); *RejRozpr* H4; *RejJóz* B3 (4); Michal acz łtráchem róradzą Panu Sędzić. *RejKup* b5v (5); *KromRozm* I I (2); *MurzNT* 48v; *KromRozm* II q3; *KromRozm* III I2 (4); *DiarDop* 114; Boś ty yełt Bog co włłytko ácz z wyłoká widził *LubPs* P5; *GroicPorz* gg2; *RejWiz* A5 (3); *RejZwierz* 104v (3); *BibRadz* I 2 (2); iż miał [Eneas] Włoską zyemię/ ácz zá trudnołciá ofieść *BielKron* 60v; áby im [Hunnom] źiemię połtápił/ ácz nie włzytkiey/ áby iedno iáką trochę koni nápásć. *BielKron* 299 (12); á inłze niczemne Bogi pogáńłkie y Żydowłkie (áč pod inłzemi nazwiłkami) przyięli *GrzegRóżn* Kv (3); *RejAp* 67 (5); *Górndworz* S6 (3); *HistRzym* 30; *RejPos* 64v (16); Ioátán vkázował przez łmiełzné/ ácz fáłłzywe podobieńłtwo *BiałKat* 66; *HistLan* F5v (2); *RejZwierz* 196v (5); *WujJud* 26 (7); *RejPosWstaw* 21bv; vmyłliem [...] té Kłáźki/ ácz pod wagá miedzy ludźie podáć *Strum* A4; *BiałKaz* F3v; *BudNT* dv; *CzechRozm* 260; *Paprpán* Cc3v (3); A tu lie rzecz/ ácz wáżna łprołtá wlot toczyłá *KlonKr* Av (2); ia teraz iáko Boży y Kołcielny (áč niegodny) łługá/ zá łáłką Páńłką [...] będe łpráwował *KarnNap* Cv; *ModrzBaz* 91 (3); *SkarJedn* S44 (7); *Oczko* A4 (2); Márya Kleophy byłá łiołtrą ácz nierodzoná máłki Chryłtułowey *SkarŻyw* 242 (20); *StrykKron* 265 (11); *CzechEp* 140 (3); *NiemObr* ktv; *KochFr* 67; Przełtáńá wždy ácz ná mále. *KlonŻal* C3; *ReszList* 157; Żyłeś dobrze ácz w chudobie *PudłFr* 61; *Paprup* L4 (2); *ActReg* 164 (4); *GostGosp* 138; Serce/ ácz z káźdey łtrony Obłokiem obtoczóne/ Nikczemnych myłłi: do ćiebie podawam *GrabowSet* Nv (9); *OstrEpit* Av (2); *LatHar* 201 (2); *RybGęłłi* C (2); *WujNT* 330 (2); *SarnStat* 1108 (4); Wźiálem Lutniá ácz w prawđzie dawno nie ćwiczony *WitosłLut* A2v; to czytác W. K. M. ácz nie ták zupełnie/ gdy czás zniełe możelz *SkarKaz* 4v (5); *VotSzl* C2; Przypomnię/ ácz że włtydam ielzće tu kęł łiebie *CzahTr* I2v (3); Bo mowá/ ácz łtręłłona łłowy łágodnémi/ Sáma przez łię nic nie ieft/ bez vczynku/ wiemy. *GostCast* 38 (3); *SkarKazSej* 685b.

a. W połączeniu z przeciwstawnym wskaźnikiem zespolenia zapowiada uzupełnienie i uwydatnienie treści któregoś ze składników wypowiedzenia najczęściej przydawki lub okolicznika przez składnik dodatkowo wprowadzony (87) :

»acz ... ale« (51): *KromRozm II* x4v; *LubPs* aa2v (2); *GroicPorz* 12v; A wżakoż ácz z proftymi ále ochędożnymi/ oftrymi/ y krotkimi fłowy do dziefięciorgá pokolenia/ był káznodzieią *BibRadz I Am arg*; *OrzRozm I*; [zamek] zgorzał/ ktory był nowo ácz z drzewá ále ochędożnie zbudowan. *BielKron* 410v; Piotr Motá Hifzpan/ ácz krotkimi ále węzłowátymi fłowy dzyękował. *BielKron* 413v (9); iż W. P. M. tákowym/ ácz podłym/ ále niepołpolitym dárem/ gárdzić nie będziefz raczył *SienLek* a2v; *RejAp* 182v; Acz pod przypowieficiami/ ále iáfnie á iáwnie *RejPos* 340 (6); to mále nápińanie [...] podawamci przed oczy twoie [...] ácz proftym fzyrmem ále dali Bog życzliwym od proftego nápińane. *RejZwierc* A3v (4); *ModrzBaz* 21 (4); *Oczko* 34; *SkarŻyw* 15 (6); opifuią/ ácz fproftá ále ku rzeczy w ty fłowá. *StryjKron* 512; *KlonŻal* B4; *ActReg* 141 (3); *KochCz* B; Do [...] kámieniá żywego/ ácz od ludzi odrzuconego/ ále od Bogá wybranego y vczzonego *WujNT* 1. *Petr* 2/4 (4); *SarnStat* 1264; *SkarKaz* 347b; *VotSzl* E4.

»acz ... lecz« (2): *KlonKr* A3v; Godne tedy fą vważenia pilnego ony wirfzyki/ ácz krothkie/ lecz obfitą przeftrogę w fobie máiące *Phil* H.

»acz ... a wszakże«: Ieft bowiem wiele rzeczy/ ácz nowych/ y przed tem v nas nieużywánych: á wżakże vcźciwych y wielkich pożytkow pełnych. *ModrzBaz* 137.

»acz ... ale jednak« (2): Tákte onym drugim/ ácz mądrym itęz bieglwym/ ále iednąk częścią proftym/ częścią nie śmiálym Połtom *OrzQuin* C2 (2).

»acz nie ... ale« (24): Przeto fie nie ftydáymy wolatz/ acz nie vfty ale fercem ku milému Iezufowi *OpecŻyw* 62 (2); *LibLeg* 10/151v; *KromRozm III* M3; Gdyż thu fą wypifáne dziwne fprawy iego/ Acz nie dla náuczonych/ ále dla proftego *RejWiz* A9 (2); *BielKron* 263 (3); *SienLek* 11v; *RejAp* 109; *RejPos* 53 (4); A prawdziwy naród Abráhámów my ieftefmy/ ácz nie z ciáńá cieiefny: ále z obiethnice duchowny. *BialKat* 186; *WujJud* 120; *BudBib* c3v; ktory [...] námowić cię [...] może: ácz nie záráz/ ále pomáłu fie wkradáiąc y wgrážáiąc. *SkarŻyw* 152 (2); mamy go [Jezusa] w náświętłym Sákrámenćie/ ácz nie oczywiście/ ále rzeczywiście/ iftotnie y prawdziwie. *WujNT* 114 (4).

»acz nie ... lecz«: Acz nie wżytkim lecz drugim/ wżdyć fie to zdác muśi *RejWiz* 44v.

»acz nie ... ale przedsię« (2): zránili iednego człowieká/ ácz nieták bogátego iáko fámi/ ále przedsię ślachćicá. *ModrzBaz* 70v; *WujNT* 462.

»acz nie ... ale wždy« (4): *RejPs* 67; *BielKron* 356; *RejPos* 337; A drudzy zásię ácz nie z ciężkimi/ ále wždy z Powfzedniemi grzechámi: á tym wiele pomoc możemy. *WujJud* 203.

2. Wprowadza Wypowiedzenie okolicznikowe warunku, niekiedy uwydatnia tylko następstwo czasowe zatracając właściwą funkcję wskaźnika stosunku warunkowego; jeśli, gdyby, kiedy (29) : acz ínadz on widziáł fie wám bytz przeciwny w czym iużci vmarl od wáfych rąk [...] miéycie dofytz na tym *OpecŻyw* 152v; acz nás miloftz bożá ode złęgo nie odciągá/ acz nitz ale boiázn piekielná niecháy nás wćiągá *OpecŻyw* [192v]; *RejRozpr* E4v; *RejKup* I; A rzadko dobrowolnie dobry fie obyzerze/ Lecz ácz go przymufzeniem iáko kiyem wzbierze. *RejWiz* 101 (5); bo acz ieden z nich [razem złączonych] vpádnie/ drugi go podniefie. *BielKron* 80; *RejPos* 171v; *GrabowSet* S4v.

Połączenia: »acz ... tedy« (11): A ty aczci fie tzo przygodzi maluczko/ tedy dlá niego cirpietz niechcelz *OpecŻyw* [127v] (2); *RejPs* 204v; Ia acz ćirpię łwe więzienie tedy od człowieka Lecz ty od łamego Boga *RejJóz* E6; *LubPs* S2 marg; *RejAp* D3b; *HistRzym* 96v; A áczyby cie dobrodzieyftwá y ty wdzięczne obietnice nie rułzyły/ tedy łluchay srogiego dekretu Páná łwego *RejPos* 146v; *BiałKat* 176; *RejZwierc* 142v; *WujNT* 20.

»acz ... wszak«: Aczbych cie też wybáwiłá/ włzakbych wielkiey nieprzyiáźni od oycá nábyłá/ Przetho że moy Oćiec łtráciłby ten odkup ktoryby zá cie miał być dan. *HistRzym* 4v.

»acz ... a to«: A ácz czáłem długo chowa naczynie złe á długo mu ćirpi/ á to dla tego/ áby potym vkazał moc *RejPos* 74.

»acz ... a wszakoż«: taky acz by łtradał pyeruorodney łprawedyłuołzczy a włzakofz iułzby k nyey nyebyl pouynyen *PatKaz* I 6.

»acz ... tedy wždy«: Iám vmyłlil nigdy oblubienice niepoymowatz [...] włfakoż acz bych miał tę wołá iłzbych chciał żonę poiátz/ tedy wždy niepodobno/ abych [...] tako łwięte dziewicy był oblubion. *OpecŻyw* 5v.

a. *Wprowadza wypowiedzenie pozornie warunkowe* (2) : *RejZwierc* 42v; Bo ácz nie ten ále pewnie drugi członek ták dułze iáko y ciála náłzego záwždy vpáść mułi. *RejPos* 248.

3. *Wprowadza wypowiedzenie okolicznikowe przyczyny; ponieważ, bo; quia* *PolAnt* (61) : *PatKaz* III 133; á włlytko ielt w połłufłeńftwie twoiem/ ácz by fie wiele odmienić mułiáło/ by to niebyłó wołá á náuká twoiá łpráwowano *RejPs* 182 (2); *ConPiotr* 1544/34v; *RejJóz* C6v; *RejPos* 139v; *RejKup* r2v (4); *KromRozm* III D7 (2); Na ktory czas Krol Jego Miłóść przyjechawszy oczekiwał na Rad Koronnych zjechanie. A tak aż w drugá niedzielę była Msza o Duchu łwięтым, acz panow małó byłó *Diar* 19; *LubPs* H4v; *RejWiz* 122v (2); Per nefas fie w tytuły/ nigdy nie ćifnęli/ Acz ie zá łwá godnołciá/ záwždy przedłię mieli. *RejZwierc* 60v (5); *RejAp* F5 (2); *Indemnatus, Qui indicta causa id est non defensa aut incognita causa damnatus est*; Który przekazan yełt w którey rzeczy ácz yey nie brónił *Mqcz* 77c; A wyemy pewnie iż prawdziwe ielt łwiádectwo iego. Acz byłó wiele inych rzeczy ktore łpráwował Pan Jezus *RejPos* 279 (5); *RejZwierc* 200 (3); Odda mi/ práwi/ Pan koronę łpráwiedliwy łędzia. To iá winien kiedy odda (winien/ rozumiey że iá obiecał/ ácz z goła nikomu nic nie winien.) *WujJud* 114; Słuchay(że) teraz Iehofzua offiárniku wielki/ ty y przaićiele twoi łiedzacy przed tobá/ ácz mężowie dziwni łá (*marg*) To ielt/ ktorzy dziwá álbo cudá dziálaia, (–) [*quia viri ad portenta sunt; bo są mężowie znaczący przyszłe rzeczy* *Wuj*] *BudBib Zach* 3/8 (2); *BiałKaz* G; *PaprPan* Z2 (2); *Oczko* A2v; Ták vczynił/ y wnet ozdrowiał ácz S. Anzelmus gdy mu to powiedział/ tajemnie bárzo Młzá zań miał *SkarŻyw* 334; *CzechEp* 95 (2); *NiemObr* 122; *KochFr* 110; *KlonŻal* D3v; razem tedy [*na obydwá listy*] acz dla pewnych względow na jednym papierze, przydzie mi odpisać. *ActReg* 127 (2); *SarnStat* 1155; *CzahTr* 12 (3); *GosłCast* 40 (2); *KlonFlis* C4.

Połączenia: »acz więc«: Ktore [*zwyczaj*] potym włpomniawłszy będye fie ich łękał. Acz więc długo ten zwyczay w młodym nie zágáśnie *RejWiz* 97v.

»acz ... przeto«: Abowim ácz ocyec gdy łyná będye myał/ cyáło mu tylko da/ vmyłłu y rozumu dáć mu nye może. Przeto łłuka mu drugyego oycá [*tzn. nauczyciela*] *GliczKsiąz* N7.

»acz ... tedy« (4): *RejWiz* 119; *KuczbKat* 250; Oznáymuiemy [...] Iż ácz zá Naiálnieyfzych Książąt Páná Wládyfláwá Króla Polfkiego/ etc. y Alexándrá [...] z zwoleniem/ Herby/ których vzywác nie bylá nam rzecz zwykła [...] wzięliſmy [...] tedy my [...] obiecuiemy [*Significamus ... Quod, quia ... arma ... recipimus ... Promittimus ... JanStat* 756] *SarnStat* 998 (2).

»acz ... to«: Acz íye ku onemu myeyfcu y íkrzyni bożey nigdy yuż przywrócić [*Żydzi*] nyemáya [...] to znák/ iż yuż konyecznye kápłáńftwo ono y ofyáry vftály/ á nye wyeczne to przykazánye byó *KromRozm II* 1.

»acz ... a tak«: Acz nam tego WM zjednać a otrzymać nie mogli, a tak i teraz rady WM w tym używamy, co czynić z tym będziem mieli. *DiarDop* 110.

4. Wprowadza podrzędne wypowiedzenie dopełnieniowe (10) : nic niedbáią ácz nie winnego ítrzelaią *RejPs* 92v; *RejRozpr* E3; *RejJóz* N2v; Pátrzayże ácz ten rozum przy dułzy zołtawa *RejWiz* 171; *Mącz* 423a; *Prot* C4; *RejPos* 322 (2); *WyprPl* B4v; Acz to nam ciężko bywa/ po łobie to znamy. *GosłCast* 26. **Cf II 1a.**

5. Wprowadza podrzędne wypowiedzenie podmiotowe (5) : ACz ludzie rozmagici złoto wychwalaią ku piciu być dobre czału tego: ieft prawda *FalZioł* V 70c; *SienLek* V4v; *BiałKat* 190v; *PaprpPan* Ff2v; Nic to ácz gorſze czały/ ſwiát ze wſząd niſzczeie *GrabowSet* L2.

6. Wskazuje na stosunek przeciwstawny; a, natomiast, podczas gdy (6) : *RejJóz* C5v; Nie záłuią Polacy w potrzebie żelázá/ Ale głód do zwycięftwá wielka ieft przekázá. Acz gdzie dobry ſzaffunek/ tám ſpore Dochody/ Rycerſtwu potrzebnieyfze niż Miáftá y Grody. *Prot* B4; *BiałKat* 131; *WujJud* 171; *SkarJedn* 241; gdyż żadnemi vczynkami ſwemi/ będąc w niedowiárftwie/ nigdy nie mogli záłłużyć nic tákowego. Acz vczynki potym w wierze y w láłce vczynione/ záłługiá niebo. *WujNT* 564.

7. Wskazuje na stosunek rozłączny; albo, bądź, czy; seu, sive Mącz (17) : *Seu* disiunctiva particula, *Albo/ Bądź* *Acz. Mącz* 390a; *Sive* coniunctio *Albo/ Acz. Mącz* 390d.

Połączenia: »acz ... acz«: *Sive* ista uxor sive amica est, *Bądź* twoyá żoná yeft/ *Bądź* gamratką. *Acz* twoyá żoná yeft/ *Acz* gámratką *Mącz* 390d.

»acz ... albo« (2): *Seu* recte sive perperam fecerint, álbo dobrze álbo zlie álbo ácz dobrze álbo zlie. *Bądź* zlie *bądź* dobrze *Mącz* 390a (2).

a. Wskazuje na stosunek pozornie rozłączny (11) : á Niemieckie [*świnie*] rozumieć trzebá/ *Zuláwfkie/ Pomorfkie/ Weſtwálfkie/ ácz* y *Báwárfkie* rołte. *GosłGosp* 120.

Połączenia: »acz ... acz« (4): *Vt* mihi tua domus te praesente et absente pateat, Abych miał wolność y ſwiebodę w twym domu ácz będziefz ácz nie będziefz domá *Mącz* 283b; *Vtervis*, Którego chcefz/ wſziłtko zá yedno ácz ten ácz ów. *Mącz* 509d (3); *GosłCast* 42.

»áč ... albo« (2): *Quid* ergo interest proferantur nec ne, A cołz ná tym ácz będą wyyęte álbo nie *Mącz* 430a; *GosłGosp* 104.

8. Wskazuje na stosunek wynikowy; wprowadza współrzędne wypowiedzenie wynikowe; więc: Tego [*Piasta*] iáwnie był ſam Bog vkazał ná oko/ Acz o nim tu w tych wirłzach nie piſzę ſzyroko. *PaprpPan* Dd2v.

II. Partykuła (124) :

1. Pytajna; czy (18) :

Wprowadza pytanie niezależne: A to co mówią: podobniey iest kościołowi zoftać przy eżterzech Pátryárchách [...] niżli przy iednym Papieżu: áczby to nie dziwno nie było/ iż więctfza część od mniejjzey odftąpiwłzy/ może przy fałżu zoftać *SkarJedn* 164.

Wprowadza pytanie zależne (16): yełthgo pithal [żyda *Słomę*] aczbi wgich zakonye bilo napiífano ze wolno poyacz ynřzą zonę *LibMal* 1554/190v; y pyta na práwie/ Acz to ma być. Skaże Sędzia iż tho ma być. *GroicPorz* Z2; będzie Prokurator pytał, ná práwie. Acz iuż łufznie y wedle biegu práwá przyfygá iest wypeñnioná. Skaże Sędzia/ iż łufznie y wedle práwá. *GroicPorz* z3 (15).

a. *Wprowadza podrzędne wypowiedzenie dopełnieniowe:* thy znařz Miły panie iestlim ia to vczynił (ty znařz acz iest ktora żłořć w rękach (abo vczynkach) moich. [*Dominus deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis; Panie Boże mój jeslim to uczynił, jesli jest nieprawość w rękach moich Wuj*] *WróbŻołt* 7/4.

2. *Uwydatniająca; nawet, właśnie, a właśnie, wnet; etsi Vulg (34):* Kładze yakes Prziwilege Co ych gdzes nabył na Swiecze Ac niewiem w ktorem powieceze *RejKup* aa7 (2); *DiarDop* 107; *RejWiz* 175; Acz iestlim nie iest inřfym Apofthołem: wřdam iednák iesthem wam. [*Etsi aliis non sum apostolus, sed tamen vobis sum; A jeśli innym nie jestem apostołem: a wszakże wam jestem Wuj*] *Leop* 1. *Cor* 9/2; ácz iestliże nie dla nich/ ále wřdam dla teřtámentu [*et si non propter eos, propter testamentum tamen; a jesli nie dla nich, wszakoż dla przymierza Wuj*] *Leop* 2. *Mach* 8/15; *BielKron* 364v; Acz mále dzyatki/ ktore łá krześciáńfkich rodzicow porodzone iuż wnet łá ná łafce páńfkiey *RejPos* 153; [*Ezdrasz*] kthorego ácz żydowie zá Proroká mieć niechcieli *RejPos* 259v; Abowym byćcie wy mnie práwie poználi/ iużbyćcie y Oycá moiego poználi. Aczeńcie go iuż theraz poználi/ y oglądálićcie go. [*Si cognovissetis me, et Patrem meum utique cognovissetis; et amodo cognoscetis eum et vidistis eum Vulg; Gdybyście mię byli poznali wzdybyście i Ojca mego byli poznali: a od tego czasu poznacie go i widzieliście go Wuj Ioann* 14/7] *RejPos* 291v; czyli iż ten rok máłuczko poćirpiłz/ ácz łie przedłię dobrze mieć będyełz/ á potym łto lat ábo áż do śmierci będyełz miał wřzythko po łwey myłli *RejPos* 315v (8); *BielSat* G3; *HistLan* Cv (2); *RejZwierc* 18v (2); *Oczko* 19; *CzechEp* 224; *KochDz* 108; Acz piszą iuż ze te Pryncypály Hetmany potraczono in Heluetia *ActReg* 182; we Fráncyey [...] wřzyłtko łwietno/ wřzyłtko kołztownie: ácz owoce/ wino/ łol/ łzárłaty/ iestli gđzie ná łwiećie *GostGospSieb* IV; Zá co [za uszczerbienie zdrowia] ácz zárázem támże ná woynie pod Lukámi dożywoćiem iest opátrzon *SarnStat* 1209 [*idem* 450] (5).

Połączenia: »acz ... ale« = *nie dosyć że, nie tylko... ale* (4): Bo ácz wiemy iż w Ieruzalem był Kriřtus wkrzyřzowan/ ále też wiemy pod czyią zwirzchnořcią *RejAp* 93; Człowiek ktory ácz máło był vnizon od Anyoła/ ále był łtworzon w wielkiey łafce á w wielkim błogofłáwieńřtwie *RejPos* 53 (2); Bo ácz obiedwie ku łufzbie Bożey gorácej [...] wzruřzył: ále iednę ktemu przywioldl/ iřz [...] Mniřzką zoftála *SkarŻyw* 200.

3. *Ograniczająca; bodaj, przynajmniej; etsi Vulg (63):* ty dzis łie s nim [*Jezusem*] rozpláczy/ a iednę łlze acz niewięcey dlá twych grzechow wypuřtz. *OpecŻyw* 72; *RejKup* 8; áby mi też tego było žal widząc że was łam ten łiřt (ácz ná godzinę) zářráłowál [*et, si paeniteret videns quod epistula illa etsi ad horam vos contristavit; a chociabym też żalował, widząc iż on list (chociaż na godzinę) zasmucił Was Wuj*] *Leop* 2. *Cor* 7/8; *BielKron* 227v (2); *Mqcz* 397b; *RejPos* 260v; *ActReg* 143; *OrzJan* 130.

Połączenia: »acz nic« *vel* *Mącz* (51): zmiłucie fie/ nademną acz nicz/ wy przijaciele/ moy *SeklWyzn* Gv; *KromRozm II* d3v; *KromRozm III* F2; *BielKron* 315 (2); *Vel lineam* duc ne profus nihil facias, Pociągni ácz nic yedną kréskę ábyś wždy nieco czynił *Mącz* 243a; Więc mi to ácz nic w. m. powiedz *GórnDworz* L3v (10); Niechby iedno ácz nic mieyfce pokazáli *CzechRozm* 25v; Jákob y Sodomę był obronił [...] by w niey było ácz nic dziefiątek íprawiedliwych. *CzechRozm* 256 (25); *NiemObr* 93 (2); *ReszPrz* 68 (2); *ActReg* 169 (3); *GrabowSet* G2 (2); *RybGęśli* D2v.

»acz nic ale« (3): *OpecŻyw* [192v]; mogłacz panna [*Maryja*] wpałcz w grzech acz nycz ale wpowzędny. ale laśka bośka uprzedzayacza yą załczyczyla *PatKaz II* 67; A iefłli fie panna vrodzi pod tą planetą. tedy (acz nicz: ale aby wezrzeniem) miluie rada. *FalZioł* V 51c.

4. *Życzqca; niech, niechaj* (9) : czofz byth kolwyek ízobye wthym ku pomoczy bracz chczyal, acz tho wýythko bądzye przeczywko thczy mey y dobrej wyerze *MetrKor* 37/2 (3); przykaż acz knam mędrzec łowo przęmowi. *BielŻyw* 134; *RejKup* p2v (2); á proś Bogá ácz í fnađz będzie odpufzczoną myłł fercá twego. [*et roga Deum, si forte remittatur tibi cogitatio cordis tui; a proś Boga. jeślić snadz odpuszczona będzie ta myśl serca twego Wu]* *BibRadz* 2. *Act* 8/22; *Esto sane. A áczby ták było. Bá dobrze niechayby ták było, álbo niechay/ ták będzie* *Mącz* 367b (2).

** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : *Queis, ablativus, Acz. Mącz* 340a; *Caeteroquin – Acz Calep* 149b.

*** *Dubia* (4) : *RejKup* y3; *prawdopodobnie zamiast aż* (3): *RejJóz* D7v; *RejKup* p8v; *ZapMaz II* G 61/160v.

Cf **ACZCI, ACZEJ, ACZEM, ACZKOLEK, ACZKOLI, ACZKOLWIE, ACZKOLWIEK**

KK